ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ — ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗΙ 17 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1890 — ΕΤΟΣ Ζ'.—ΑΡΙΘ. 7.

ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΟΔΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 59.
Ἕκαστον φύλλον τιμᾶται λεπτῶν 20.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Μ. ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ

ΕΒΔΟΜΑΣ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ
ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ
Ἐν Ἑλλάδι. . . . . Δρ. 10
Ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. . Φρ. χρ. 12

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ
ΚΑΤΑ ΣΑΒΒΑΤΟΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ὁ Ἱερὸς Σύνδεσμος.

Τὸ τάμμα, διήγημα, ὑπὸ Γεωργίου Ἀδρακτᾶ.

Μάρθα ἡ Δημογεροντισσα ἢ ἡ Ἅλωσις τοῦ Νόβγορωδ, ἱστορικὸν διήγημα, ἐκ τῶν τοῦ Καραμζίνου, ἐκ τοῦ Ρωσικοῦ, ὑπὸ Α. Γ. Κωνσταντινίδου.

Ὁ πόθος μου, ποίησις Δ. Ι. Μάργαρη.

Ἀθηναίων ἀγωγὴ κατὰ τὸν Δ' καὶ Ε' π. Χ. αἰῶνα: Ὁ ἐν τῇ γυναικωνίτιδι βίος. Παιδιαί, κατὰ τὸν Paul Girard, ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ, ὑπὸ Ἀλ. Κ.

Ἐν Ἁρμονίᾳ, μυθιστορία Georges Duruy. Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ. (Μέρος Δεύτερον).

Χωρικοὶ καὶ ποταμός. Ρωσικὴ φιλολογία. Μῦθος Κριλώφ, ὑπὸ Π. Α. Ἀξιώτου.

Καὶ ἐν Ζίτσῃ Δασκαλειῷ, ἐπιστολὴ πρὸς τὴν Διεύθυνσιν, ὑπὸ Ἐμμ. Γεωργιάδου.

Εἰδήσεις τῆς Ἑβδομάδος. Ἐγχώρια — Ἐξωτερικά — Φιλολογία — Ἀρχαιολογία. — Καλλιτεχνία.

Ἰδιαίτερα Γράμματα.

Ὁ ΙΕΡΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

«Μὰ τὸν Θεόν, διὰ νὰ βαπτιζώμεθα μόνον, μετὰ τῆς συνήθους τυπικῆς ἱεροτελεστίας, νὰ νυμφευώμεθα ὅσοι νυμφεύονται καὶ νὰ κηδευώμεθα ὅσοι ἀποθνήσκουσι, πολλά, πάρα πολλὰ δαπανᾷ τὸ κράτος. Ἐν τῇ ἐποχῇ δὲ μάλιστα ταύτῃ, καθ' ἣν ἀλλεπάλληλα ἀπαιτοῦνται δάνεια πρὸς συγκάλυψιν τῶν ἐξόδων, σπουδαίαν ἠδυνάμεθα νὰ ἐπιφέρωμεν οἰκονομίαν, ἂν πειθόμενοι ὑπὸ τῆς ἀνάγκης, ἤτις πείθει καὶ τοὺς θεούς, προεβαίνομεν εἰς τὴν κατάργησιν τοῦ ἱερατείου...

«Αἱ ἱεραὶ σύνοδοι, προβλέπουσαι τὴν μίαν περίστασιν, ἐπέτρεψαν, ὥστε οἱ πατέρες νὰ βαπτίζωσιν ἐν ἀνάγκῃ τὰ τέκνα αὐτῶν δι' ἁπλοῦ ρνατίσματος. Οἱ νόμοι, προϊδόντες τὴν ἄλλην, ἐφεῦρον τὸν πολιτικὸν γάμον καὶ ἔχουσιν αὐτὸν ἕτοιμον πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ θρησκευτικοῦ. Περὶ τῶν κηδειῶν δέ... ἀφοῦ οἱ πλεῖστοι αὐτοκτονοῦμεν, χάριν τῶν ὀλίγων, οἵτινες ἐπιμένουσι ν' ἀποθνήσκωσι διὰ φυσικοῦ θανάτου, χάριν τῆς ἐξαιρέσεως δηλαδή, εἴπατε καὶ σεῖς, εἶνε δίκαιον ν' ἀπασχολῆται τόσον πολυτελὲς προσωπικόν;

«Περὶ τῶν ἄλλων λόγων, δι' οὓς θεωρεῖται ἀπαραίτητος ὁ κλῆρος, μὴ ἀναγκάσητε ἡμᾶς νὰ ὁμιλήσωμεν. Φρονοῦμεν, ὅτι τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἐκκλησιαζομένων κυριῶν δύναται καὶ ἀλλαχοῦ νὰ ἐπιδείξῃ καὶ ἀλληλοθαυμάσῃ τὰς ἐσθῆτας, τοὺς πίλους καὶ τὴν φλυαρίαν του, ἢ ἐν τοῖς ναοῖς κατὰ τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας. Φρονοῦμεν, ὅτι αἱ τάξεις τῶν ἐκκλησιαζομένων μὲ τὴν ὁσημέραι προβαίνουσαν διάδοσιν τοῦ πολιτισμοῦ τόσον ἀραιοῦνται, ὥστε ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ των δὲν παρουσιάζεται βεβαίως εὐπρόσωπος ἡ ἐθνικὴ εὐσέβεια. Φρονοῦμεν, ὅτι τὰ παιδία δύνανται καὶ ἀλλαχοῦ ἢ ἐν τοῖς ναοῖς νὰ τσιμπῶνται, τὰ βρέφη νὰ κλαθμηρίζωσιν, οἱ ἐπίτροποι νὰ δημοκοπῶσιν, οἱ ἱερεῖς νὰ δουλεύωσι καὶ νὰ τρέφωνται κατὰ τὸ ρητόν.

«Καὶ φρονοῦμεν, ὅτι, ἂν συνέβαινον ὅλα ταῦτα, οὐδ' ὁ Θεὸς θὰ δυσηρεστεῖτο, οὐδ' οἱ ἄνθρωποι θὰ ἐγίνοντο χειρότεροι.

* * *

— Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι σκεπτόμενοι, καὶ λαλοῦντες οὕτω; — Ναί ὑπάρχουσιν, αἴμοι! Οἱ δὲ ἄνθρωποι οὗτοι δὲν εἶνε ὀλίγοι. Καὶ ἔτι χεῖρον· αὐξάνονται καθ' ἑκάστην καὶ πληθύνονται.

Ἐν τῇ στιγμῇ τῆς ὑμετέρας ἱερᾶς ἀγανακτήσεως, μὴ στρέψητε τὴν ὀργήν σας, ὦ εὐσεβεῖς λαϊκοί, καθ' ἡμῶν τῶν ἐπαναλαμβανόντων τοὺς βλασφήμους λόγους των καὶ μὴ κατὰ τῶν ἀθώων ἐξακοντίσητε τὸ ἀνάθεμά σας, ὦ ἅγιοι κληρικοί.

Ἔχουσι δίκαιον ἢ ἄδικον οἱ ἄνθρωποι οὗτοι; Ἄδικον βεβαίως. Ἀλλὰ τότε διατί ἀφίνετε αὐτοὺς ἐν τῷ σκότει; Ποῦ αἱ λαμπάδες, δι' ὧν προσπαθεῖτε νὰ τους φωτίσητε; Τίνες οἱ λόγοι, δι' ὧν θὰ πείσητε αὐτούς; Ποῦ τὰ ἔργα, ἅτινα ἀντιτάσσοντες εἰς τοὺς λόγους των θ' ἀπομονώσητε, θὰ περιορίσητε τὴν εὐμετάδοτον ἀσέβειαν εἰς τὰ ἀνίερα στήθη των;

Ἡμεῖς οὐδὲν βλέπομεν. Ἀκούομεν μόνον τὸν δισταγμὸν κρούοντα τὴν γειτονικὴν θύραν. Θ' ἀφεθῇ λοιπὸν ἐλεύθερος νὰ κρούσῃ καὶ τὴν ἡμετέραν;

Ὁ Κύριος ἐχαρακτήρισεν ὡς νεκρὰν τὴν ἄεργον πίστιν. Μάτην ἀράγε ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη δύο γενεαὶ Ἑλλήνων ὠνειροπόλησαν τὴν ἀνάστασιν αὐτῆς; Μάτην ἐφαντάσθημεν ἐκκλησίαν στρατευομένην, ἔχουσαν στόμα οὐχὶ ἀμυδρῶς ψιθυρίζον στερεοτύπους εὐχάς, ἀλλὰ κηρύσσον τὴν ἀγάπην, ἔχουσαν χεῖρας οὐχὶ σχηματιζούσας τυπικὰς εὐλογίας, ἀλλὰ ἀντιτασσομένας κατὰ τῆς διαφθορᾶς, ἔχουσαν καρδίαν πάλλουσαν καὶ μεταδίδουσαν τοὺς παλμούς της ὑπὲρ παντὸς ὅ,τι εὐγενὲς καὶ ἅγιον;

Μάτην ἐφαντάσθημεν ἐκκλησίαν οὐχὶ μόνον βαπτίζουσαν χριστιανοὺς καὶ παραιτοῦσαν αὐτοὺς μετὰ τὸ βάπτισμα, νυμφεύουσαν καὶ ἑτοίμην νὰ διαζεύξῃ, κηδεύουσαν μετὰ χαρᾶς τοὺς πλουσίους καὶ ἐκ καθήκοντος τοὺς πτωχούς, ἀλλὰ ἐκκλησίαν μαχομένην ὑπὲρ τῆς πίστεως, ἐργαζομένην ὑπὲρ τῆς πατρίδος, πονοῦσαν καὶ θεωροῦσαν ἑαυτὴν ὑπεύθυνον διὰ πᾶσαν κακίαν, θεματοφύλακα τῶν παραδόσεων, ἄγρυπνον φρουρὸν τῶν ἱερῶν καὶ τῶν ὁσίων;

* * *

Ἀπὸ τοῦ ἱδρυθέντος πρό τινων ἡμερῶν *Ἱεροῦ Συνδέσμου* ἀναμένουσι καὶ οἱ τοὺς βλασφήμους λόγους ἐκστομίζοντες καὶ οἱ τὴν Ἐκκλησίαν στρατευομένην ποθοῦντες ἀπάντησιν εἰς τὰ ἐρωτήματα ταῦτα.

ΤΟ ΤΑΜΜΑ

Διήγημα.

«Λοιπὸν τ' ἀπεφάσισες, κυρὰ Μαλάμω;»

— Καὶ λόγος εἶνε;... Ὅ,τι τάξῃ κανεὶς τοῦ ἁγίου, πρέπει νὰ το κάμῃ!

— Μ' αὐτὸ τὸ διαβολοκρύο, βλογημένη, καὶ ἔτσι ξυπόλυτη νὰ πᾷς 'στὸν Περαία;...

— Γιὰ μένα δὲν ἔχει κρύο... Γιὰ μένα ἔχει τάμμα! Παιδιά μου, καλὸ βράδυ!

Καὶ πλήρης ἀποφάσεως ἡ γραῖα περιετυλίχθη εἰς τὸ παλαιὸν σάλι της, μὲ τὴν ράβδον δὲ εἰς τὴν μίαν χεῖρα καὶ διὰ τῆς ἄλλης κρατοῦσα τὰ πέδιλά της, ἔλαβε τὴν πρὸς τὸ Φάληρον ἄγουσαν.

«Τοὐλάχιστο, νὰ μὴ γυρίσῃς ξυπόλυτη, κυρὰ Μαλάμω», εἶπε μία τῶν γειτονισσῶν.

— Ἐκεῖνο εἶνε ὑστερνὴ δουλειὰ — καλὸ βράδυ!» ἐπανέλαβεν ἐκ δευτέρου ἡ γραῖα.

Αἱ γειτόνισσαι τὴν παρηκολούθησαν διὰ τῶν βλεμμάτων μέχρι τῆς καμπῆς τῆς ὁδοῦ σείουσαι τὰς κεφαλὰς καὶ ἐλεεινολογοῦσαι τὴν πτωχὴν γραῖαν, ἥτις μὲ τοιοῦτον καιρὸν ἀπεφάσισε νὰ πορευθῇ ἀνυπόδυτος εἰς Πειραιᾶ, ἵνα δώσῃ εἰς τὸν ἅγιον Σπυρίδωνα τὸ τάμμα της, — καὶ εἰσῆλθον εἰς τὰς οἰκίας των.

* * *

Ἡ Μαλάμω ἦτο γνωστὴ εἰς ὅλην τὴν παρὰ τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου κατοικοῦσαν γειτονίαν.

Μεταξὺ τῶν ἐκεῖ ἐγκατεσπαρμένων πλινθοκτίστων οἰκίσκων, τῶν κειμένων ἑκατέρωθεν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ὁ τῆς Μαλάμως διεκρίνετο διὰ τὴν καθαριότητα καὶ τὴν ἐξωτερικὴν λευκότητα. Ἀλλ' οὐδέποτε τὴν ἡμέραν ἢ σπανίως ἔμενεν ἐν αὐτῷ.

Ἀπὸ ἐτῶν συνήθιζε νὰ κατέρχηται διὰ τοῦ σιδηροδρόμου εἰς Πειραιᾶ, ἐκεῖ δὲ καθημένη παρὰ τὴν παραλίαν ἐπώλει βίους τῶν ἁγίων καὶ ἄλλα μικρὰ βιβλία καὶ σταυρούς, φυλακτὰ καὶ κομβολόγια. Τὰ ἐμπορεύματα αὐτῆς, ἐν Πειραιεῖ ἰδίως, εἶχον ἀρκετὴν ζήτησιν, καθ' ὅτι ἐκεῖ καὶ ναυτικοὶ πολλοὶ ὑπάρχουσι, γνωστοὶ δὲ οὗτοι διὰ τὴν εὐλάβειάν των, καὶ κίνησις περισσοτέρα, ἕνεκα τῶν ἀφικνουμένων καὶ ἀναχωρούντων πλοίων, γίνεται.

Τὸ ἑσπέρας, εἴτε διὰ φορτηγοῦ ἁμαξίου, ἐν ᾧ εὐχαρίστως τὴν προσελάμβανον δωρεάν, εἴτε διὰ τοῦ σιδηροδρόμου, ἐπέστρεφεν

εἰς τὸν οἰκίσκον της, ἀποκομίζουσα τὰ μικρά της κέρδη. Μόνον δὲ σύντροφον εἰς τὴν μοναξίαν καὶ τὰ ἡμερήσια αὐτῆς ταξείδια εἶχε μικρὸν λευκὸν κυνάριον, ὅπερ ἠγάπα μέχρι λατρείας· ὅτε δὲ οἱ ἀγορασταὶ τῶν βιβλίων της ἐσπάνιζον, ἐπαρηγορεῖτο θωπεύουσα τροφερῶς καὶ ἀσπαζομένη τὸ *Λολό* της, ὅπερ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν τὴν ἐγκατέλειπεν, αὐτὸ ὂν ὁ φίλος καὶ ἡ οἰκογένειά της.

* * *

Οὕτω διήρχετο τὰς ἡμέρας της, χωρὶς ποσῶς νὰ προσέχῃ εἰς τὴν λευκανθεῖσαν κόμην της, εἰς τὰς ἐρρυτιδωμένας παρειάς, εἰς τὰ τρέμοντα ἐκ τοῦ γήρατος γόνατά της.

Ἀλλ' ἦλθε, φαίνεται, ἡ ὥρα, καθ' ἣν ἔπρεπε νὰ διακόψῃ δι' ὀλίγον καιρόν, ἴσως διὰ πάντοτε, τὰς ἐργασίας της. Ἀπὸ ἡμερῶν πολλῶν ἠσθάνετο κόπωσιν καὶ ἀδυναμίαν καθ' ὅλον τὸ σῶμα. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ μέχρι τῆς παραλίας μετάβασις ἦτο νῦν ἐπίπονος δι' αὐτήν.

Γραῖα ἤδη ἑβδομηκοντοῦτις καὶ πλέον ἡ Μαλάμω, ἠσθάνετο τὸ τέλος τῆς ζωῆς αὐτῆς προσεγγίζον, καὶ βυθίζουσα τὰ ἡμιεσβεσμένα βλέμματά της εἰς τὰ ἐνώπιόν της κυλινδούμενα κυανᾶ κύματα τοῦ Σαρωνικοῦ, ἐψιθύριζε πρὸς τὴν αὔραν, ἥτις ἐκίνει πενθίμως τὰς λευκὰς τῆς κεφαλῆς της τρίχας: «δὲν θὰ ζήσω... δὲν θὰ ζήσω!...»

Ὁ ἄνεμος ἐσφύριζε τότε διὰ μέσου τῶν ἱστῶν τῶν πρὸ τῆς παραλίας παρατεταγμένων πλοίων, καὶ ἡ γραῖα ἐνόμιζεν, ὅτι τοῦτο ἦτο μυστικὴ φωνὴ ἐπιβεβαιοῦσα τοὺς φόβους της.

* * *

Πολλὰ εἶχεν ἀκούσει, καὶ κατὰ τὴν νεανικήν της ἡλικίαν καὶ κατὰ τὴν γεροντικήν, περὶ μελλούσης κρίσεως, περὶ Κολάσεως καὶ περὶ Παραδείσου. Ἐν τῇ φαντασίᾳ της ηὔξανε τὰς βασάνους τῆς Κολάσεως καὶ ηὔξανε τὰς ἀπολαύσεις τοῦ Παραδείσου. Τὸ πνεῦμά της εἶχε πληρωθῆ ἐκ τῶν μαρτυρίων, ἅτινα ὑπέφαραν οἱ ἅγιοι, τοὺς βίους τῶν ὁποίων καθ' ἑκάστην ἐπώλει ἡ ἀνεγίνωσκε, καὶ ἐκ τῶν βασάνων, ἃς ὑπέφερον οἱ καταδεδικασμένοι εἰς τὴν Κόλασιν, ὅπως τὰς περιγράφει ἡ «Ἀποκάλυψις τῆς Παναγίας», ἣν ἀπὸ στήθους ἐγνώριζε.

Πάντα ταῦτα διήρχοντο νῦν, τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο, διὰ τοῦ νοῦ της, καὶ γαλήνη οὐρανία ἐπεχύνετο ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτῆς ἀναλογιζομένης τὰ ἀγαθά, ὧν μέλλει ν' ἀπολαύσῃ, ἂν μεταβῇ εἰς τὸν Παράδεισον. Ἀλλ' ἂν ὑπάγῃ εἰς τὴν Κόλασιν; Ἀνελογίζετο τότε τὰς βασάνους, ἃς ἔμελλε νὰ ὑποστῇ, ἂν τυχὸν κατεδικάζετο νὰ συγκαταριθμηθῇ μετὰ τῶν κολασμένων. Ἐθαμβοῦτο τὸ βλέμμα της, οὕτως, ὥστε νὰ μὴ βλέπῃ πρὸ αὐτῆς ἢ ἀνθρώπους κρεμαμένους ἐκ τῶν γλωσσῶν ἢ βράζοντας ἐντὸς κοχλαζούσης ἀσφάλτου. Δύο παχύτατα δάκρυα ἐκυλίοντο ἐπὶ τῶν ρικνῶν παρειῶν της, καὶ τὸ κυνάριον, ἀπελπισθὲν ν' ἀναμένῃ τὴν συνέχειαν τῶν θωπειῶν της, ἔλειχε τὰς ἀκινήτους αὐτῆς χεῖρας δίδον εἰς τὴν γραῖαν νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι ζῇ ἀκόμη.

Ἐλάμβανε τότε τὸ κυνάριον εἰς τὰς ἀγκάλας. τὸ ἠσπάζετο καὶ τῷ ἔλεγε μὲ πόνον:

«Δὲν θὰ ζήσω, φτωχό μου σκυλάκι, δὲν θὰ ζήσω... Ποιός θά σου δίνῃ νὰ τρώγῃς, σὰν ἀποθάνω ἐγώ;...»

Εἶτα δὲ στρέφουσα τὸ βλέμμα πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐψιθύριζε:

«Θέ μου... ἂς μὴν πάγω στὴν Κόλασι!... Θεέ μου, ἐλέησέ με!».

* * *

Ἡ πόλις τοῦ Πειραιῶς θὰ ἐώρταζε μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος, τοῦ εὐσπλάγχνου τῶν ἀσθενῶν προστάτου. Ἡ γραῖα Μαλάμω, παρὰ τοῦ ἁγίου τούτου, εἰς ὃν πολλάκις εἶχεν ἀφιερώσῃ τὰς πλειοτέρας ἐλπίδας της, ἤλπιζε νὰ μεσιτεύσῃ νῦν ὑπὲρ αὐτῆς. Δὲν ἦτο δὲ καὶ ἡ πρώτη φορά, καθ' ἣν τὴν εἰσήκουεν. Ἀλλὰ τί λοιπὸν νὰ κάμῃ, γραῖα αὐτὴ ἀσθενὴς καὶ πτωχή; «Ὦ! πόσον εὐτυχεῖς εἶνε ἐκεῖνοι, οἵτινες δύνανται νὰ προσφέρωσιν εἰς τὸν ἅγιον εἰκόνας καινουργεῖς ἢ κανδύλας ἀργυρᾶς!...» ἐσκέπτετο.

Ὑψωσε τὰ βλέμματα πρὸς τὸν οὐρανόν, ἐνῷ τὸ σῶμά της ἐρρίγει ἐκ τοῦ ψύχους, καὶ εἶπεν: «Ἅγιε μεγαλόχαρε, δὲν ἔχω τί νά σου τάξω... Μά, στὴ γιορτή σου, θὰ ἔλθω μὲ τὰ πόδια γυμνὰ στὴν ἐκκλησιά σου ν' ἀνάψω ἕνα κεράκι μπρὸς στὴν εἰκόνα σου, τὴν μεγαλόχαρη... Αὐτὸ μόνο ἠμπορῶ!»

Καὶ ἰδοὺ αὐτή, νῆστις ἀπὸ τῆς προτεραίας, ἐν ᾧ ὁ ψυχρὸς βορρᾶς ἄγριος συρίζει διὰ μέσου τῶν ξηρῶν κλάδων τῶν δένδρων, ἐν ᾧ τὰ πέριξ ὄρη εἶνε κεκαλυμμένα ὑπὸ τῆς χιόνος, εἰς δὲ τὰς ὁδοὺς βασιλεύει ψῦχος δριμύ, ἰδοὺ ἡ γραῖα μὲ τὰ πέδιλα εἰς χεῖρας καὶ γυμνόπους, λαμβάνει τὴν ράβδον της καὶ χωρὶς νὰ προσέχῃ εἰς τοὺς λόγους τῶν γειτόνων ἐκκινεῖ ἀπὸ τοῦ μικροῦ της οἰκίσκου, ἀπ' Ἀθηνῶν, ὅπως πεζῇ πορευθῇ εἰς Πειραιᾶ!

Καὶ ἦτο ἑβδομηκοντοῦτις!...

«Καλὸ βράδυ!» εἶνε ἡ τελευταία λέξις, ἣν ἀποτείνει πρὸς τοὺς ἐκπλήκτους γείτονάς της, καί, ὡς ὑπὸ δυνάμεως ὑπερανθρώπου ἑλκομένη, σπεύδει πρὸς τὸν σκοπόν της.

Τὸ κυνάριον τρέμον ἐκ τοῦ ψύχους, ὡς νὰ προβλέπῃ συμφοράν τινα, ὀλολύζει καὶ προσπαθεῖ νά την ἐμποδίσῃ σύρον ὄπισθεν τὴν ἐσθῆτά της. Τὸ λαμβάνει ἐκείνη εἰς τὰς ἀγκάλας καὶ θερμαίνει αὐτὸ διὰ τῆς πνοῆς της.

Καὶ βαδίζει, βαδίζει καταφρονοῦσα καὶ τῆς ἡλικίας αὐτῆς τὸ λίαν ὡριμον καὶ τοῦ ψύχους τὴν δριμύτητα. Ἐπλησίασεν ἤδη εἰς τὸ Φάληρον. Ἔχει διατρέξῃ τὸ ἥμισυ διάστημα τῆς ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ ὁδοῦ.

Ἡ θάλασσα τοῦ Φαλήρου μυκᾶται, ὡς ἐξηγριωμένη βοῦς, τὰ κύματά της θραύονται φοβερά, τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο, ἐπὶ τῆς ἀκτῆς. Τὸ σῶμα τῆς γραίας ριγεῖ ἐκ τοῦ ψύχους. Αἱ χεῖρές της εἶνε μελαναί. Κόπωσις καὶ εἶδός τι νάρκης διατρέχει τὰ μέλη της.

«Φοβοῦμαι»... τολμᾷ νὰ ψιθυρίσῃ καὶ δὲν ἀποτελειώνει τὴν φράσιν της.

* * *

Ἐκεῖ, παρὰ τὸν σταθμὸν τοῦ Φαλήρου εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ, δι' ἧς ἔπρεπε νὰ διέλθῃ, ὑπάρχει χάνδαξ πλήρης πηλοῦ καὶ ὕδατος. Δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ διέλθῃ; Ἀλλὰ ποσάκις δὲν ἐπήδησεν ἔτι εὐρυτέρους; Τί λοιπόν, ὁ χάνδαξ θὰ ἔκοπτε τὸν δρόμον αὐτῆς, θὰ τὴν ἠμπόδιζε νὰ φθάσῃ εἰς τὸν σκοπόν της, ἐν ᾧ οἱ γείτονές της δὲν ἠδυνήθησαν; Θά τον πηδήσῃ!

Καὶ ποιήσασα τρὶς τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ἐβύθισε τὴν ράβδον της εἰς τὸν πηλὸν τοῦ χάνδακος, ἐστηρίχθη ἐπ' αὐτῆς, καὶ ἐδοκίμασε νὰ πηδήσῃ.

Ὑποχωρεῖ τὸ χῶμα ὑπὸ τὴν ράβδον, ἡ ἰσορροπία τοῦ βαρέος σώματός της χάνεται, καὶ ἡ γραῖα πίπτει!

Τὸ κυνάριον πηδᾷ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς χείλους τοῦ χάνδακος εἰς τὸ ἄλλο κραυγάζον καὶ ὀδυρόμενον.

Αἱ χεῖρές της, τὰ ἐνδύματά της, τὸ πρόσωπον, καλύπτονται ὑπὸ τοῦ πηλοῦ.

Δὲν θὰ ὑπάγῃ λοιπὸν εἰς τὸν Πειραιᾶ νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἅγιον Σπυρίδωνα τὸ τάμμα της!... Ἀλλ' ὄχι! Ὅ,τι τάξῃ κανεὶς τοῦ ἁγίου, πρέπει νά το κάμῃ!

Καταβάλλει τὴν τελευταίαν προσπάθειαν, τὴν τελευταίαν δύναμιν τοῦ σώματός της ἐξαντλοῦσα, καὶ συρομένη ἐξέρχεται τοῦ χάνδακος.

* * *

Θέλει νὰ φέρῃ τὰς χεῖρας μέχρι τοῦ προσώπου ἵνα καθαρίσῃ αὐτό, ἀλλὰ δέν τῃ ὑπακούουσι πλέον. Εἶνε ἀναίσθητοι. Προσπαθεῖ νὰ σταθῇ εἰς τοὺς πόδας της; ἀλλὰ τίποτε. Εἶνε καὶ αὐτοὶ ἀναίσθητοι! Χωρὶς νά το θέλῃ, κάθηται κατὰ γῆς παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ χάνδακος.

Ὁ ἄνεμος πνεύσας ἐγύμνωσε τὸ ἐρρυτιδωμένον στῆθός της καὶ φυσᾷ, φυσᾷ ψυχρότατος ἐπ' αὐτοῦ.

«Ἅγιε Σπυρίδον, βοήθησον!...» τραυλίζει ἐκ τοῦ ψύχους.

Τότε ἔστρεψεν, ὡσεὶ διὰ τελευταίαν φορὰν νὰ ἴδῃ τὰς χεῖράς της, τὸ σῶμά της. Αἱ χεῖρες οὐδὲ σημεῖον ἐκ τοῦ πηλοῦ εἶχον, τὰ ἐνδύματά της ἦσαν καθαρά. Παρατηρεῖ, παρατηρεῖ: Αἱ χεῖρες ἤρχισαν νὰ γίνωνται διαφανεῖς, ὡς ὕαλος, ἔπειτα χρυσαῖ, ὅπως πολλῶν εἰκόνων· τὸ ὕδωρ τοῦ χάνδακος ἔγεινε καὶ αὐτὸ χρυσοῦν. Τὸ ἔνδυμά της μεταβάλλεται εἰς πέπλον λευκόν, νύμφη δὲ αὐτή, κάθηται ἐντὸς περιβόλου ἐκ δένδρων ἀειθαλῶν. Βόμβος μελισσῶν καὶ κελαδήματα πνηνῶν πλήττουσι τὴν ἀκοήν της. Ἄσματα ἀγγελικά, ἐν οἷς συχνὰ ἐπαναλαμβάνεται τὸ ὄνομά της, τέρπουσι τὴν ψυχήν της. Ἥλιος λάμπει ἐπὶ ἀνεφέλου γλυκυτάτου οὐρανοῦ, ἐξ οὗ ἀστέρες πίπτουσιν, ὡς βροχή, ἐπὶ τῶν πέπλων της. Ἀκούεται πτῆσις πτερῶν. Στρέφει καὶ βλέπει τάγμα ἀγγέλων ψαλλόντων καὶ ἐρχομένων πρὸς αὐτήν. Ἅρμα ὁλόχρυσον ἕπεται. Τί βλέπει; Ὁ ἅγιος Σπυρίδων, αὐτὸς οἶδιος, ὅπως εἶνε εἰς τὴν εἰκόνα του, μὲ τὸ γλυκύ του πρόσωπον, ἔρχεται ἵνα την παραλάβῃ. Δὲν θαυμάζει ὁμῶς διὰ τοῦτο. Αὐτὴ τὸν ἐκάλεσε. Τείνει πρὸς τὸν ἅγιον τὰς χεῖράς της καὶ ρίπτεται πρὸ τῶν ποδῶν του.

«Σήκω!» τῆς λέγει ὁ ἅγιος· «Ὑπάγωμεν!»

— Εἰς τὴν ἐκκλησίαν; ἐρωτᾷ ἡ γραῖα ἢ

μᾶλλον ἡνέα, διότι νέον αἷμα αἰσθάνεται ῥέον εἰς τὰς φλέβας της, νέαν ζωὴν καὶ ἀκμήν, ἀπόσην εἶχεν, ὅτε ἦτο εἰκοσαέτις...

— Εἰς τὸν Παράδεισον! εἶπε τότε ὁ ἅγιος.

— Καὶ τὸ τάμμα μου;

— Τὸ ἔλαβα.

— Θά με βάλῃς λοιπὸν εἰς τὸν Παράδεισον;...

Εἰς ἓν νεῦμα τοῦ ἁγίου, τὸ τάγμα τῶν ἀγγέλων ἐπροχώρησεν. Ἡ Μαλάμω ἀνῆλθε παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ ἁγίου, καὶ τὸ ἅρμα ἐκινήθη. Χαρὰ νῦν καταυγάζει τὸ πρόσωπόν της. Διέρχονται διὰ τόπων, οὓς οὐδὲ νὰ φαντασθῇ ποτε ἠδυνήθη. Ἐδῶ λειμῶνες ἀνθόσπαρτοι καὶ εὐώδεις, κῆποι ἐκεῖ καταπράσινοι. Μελῳδία ἀκούεται διαρκῶς. Οἱ προπορευόμενοι ἄγγελοι ψάλλουσιν ὕμνους. Οὐδὲν οὐδέποτε ἐπὶ τῆς ζωῆς της τῇ παρέσχε τοσαύτην εὐχαρίστησιν καὶ ἡδονήν, ὅσην τὸ σημερινόν της ταξείδιον.

Καὶ ἀναβαίνουσιν ὁλονέν.

* * *

Ἡ γραῖα ἐνθυμεῖται τὴν οἰκίαν της, καὶ ἀδημονία τις κατέχει αὐτὴν ἐπιθυμοῦσαν νὰ ἴδῃ διὰ τελευταίαν φορὰν τὴν γῆν.

«Ὄχι!» τῇ λέγει ὁ ἅγιος, «ἡ γῆ εἶνε πολὺ μακράν, ἰδοὺ πλησιάζομεν εἰς τὸν Παράδεισον...»

Ἐντὸς κήπου καταφύτου ἐκ ποικίλων δένδρων, ἐπὶ τῶν ὁποίων πτηνὰ ᾄδουσιν, ἐπὶ παχέως ἐκ πρασίνης χλόης τάπητος, ὑπὸ σκηνὰς ἐκ πέπλων ἀστεροκοσμήτων, βλέπει θρόνους ὁλοχρύσους παρατεταγμένους. Πάντες οἱ ἅγιοι, ὧν τοὺς βίους εἶχε μάθη ἄλλοτε, ὑπῆρχον ἐκεῖ.

Τὸ ἅρμα ἐστάθη. Οἱ ἄγγελοι παρετάχθησαν εἰς γραμμὴν ἑκατέρωθεν αὐτοῦ.

«Ἐδῶ εἶνε ὁ Παράδεισος;» λέγει ἡ γραῖα ποιοῦσα τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ.

«Ἐδῶ εἶνε!» ἀπαντᾷ ὁ ἅγιος, καὶ λαβὼν αὐτὴν ἐκ τῆς χειρὸς τὴν κατεβίβασεν ἐκ τοῦ ἅρματος.

Τὸ πρόσωπόν της λάμπει ἐκ φωτὸς ἀΐδιου, καὶ αἰσθάνεται ἀπ' αὐτοῦ ἐκπεμπομένας χρυσᾶς ἀκτῖνας, παρομοίας πρὸς τὰς περιβαλλούσας τὸ πρόσωπον τῶν ἀγγέλων, οἵτινες ἔρχονται, ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον, ἵνα τὴν ἀσπασθῶσι καὶ τὴν καλέσωσιν ἀδελφήν.

* * *

Κάτω, ἐπὶ τῆς γῆς, ὁ βορρᾶς ἐξακολουθεῖ νὰ πνέῃ ψυχρὸς καὶ ἄγριος· τὰ κύματα τοῦ Φαλήρου θραύονται, ὡς μανιώδη, ἐπὶ τῆς ἀκτῆς· ἡ ἀμαζοστοιχία πλησιάζουσα μετριάζει τὴν ὁρμήν της, οἱ δ' ἐπιβάται πρὸ τῶν παραθύρων καθαρίζουσι διὰ τῶν μανδυλίων των τὰς θαμβὰς ἐκ τῶν ἀναπνοῶν ὑάλους.

Αἰφνης κραυγή τις ἀκούεται.

— Ἰδέτε, ἰδέτε!

Παρὰ τὸν χάνδακα κατάκειται ἀναίσθητον πτῶμα.

Ἦτο ἡ Μαλάμω. Τὰ πέδιλά της ἐκεῖντο ἐντὸς τοῦ πηλοῦ, καὶ τὸ κυνάριον οἰμῶζον ἔλειχε τὰς παγωμένας χεῖράς της...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΔΡΑΚΤΑΣ

ΡΩΣΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΚΑΡΑΜΖΙΝΟΥ

ΜΑΡΘΑ Η ΔΗΜΟΓΕΡΟΝΤΙΣΣΑ

Ἢ

Η ΥΠΟΤΑΓΗ ΤΟΥ ΝΟΒΓΟΡΟΔ

(Ἱστορικὸν Διήγημα)

Ἰδοὺ μία ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων σελίδων τῆς Ρωσικῆς ἱστορίας! λέγει ὁ συγγραφεὺς τοῦ διηγήματος τούτου. Ὁ σοφὸς Ἰωάννης ὤφειλε πρὸς δόξαν καὶ κραταίωσιν τῆς πατρίδος, νὰ ἑνώσῃ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Νόβγοροδ μετὰ τοῦ κράτους του· ἔπαινος ὀφείλεται αὐτῷ! Ἀλλ' ὅμως ἡ ἀντίστασις τῶν Νοβγοροδίνων δὲν ἦτο στάσις, οἵα ἡ τῶν Ἰακωβίνων· ἐμάχοντο ὑπὲρ τῶν ἀρχαίων θεσμῶν καὶ τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν, τῶν δοθέντων ἐν μέρει παρ' αὐτῶν τῶν μεγάλων δουκῶν, ὡς, ἐν παραδείγματι, παρὰ τοῦ Γιαροσλάβ, τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς ἐλευθερίας των. Ἐνήργησαν μόνον ἀπερισκέπτως· ὤφειλον νὰ προΐδωσιν, ὅτι ἡ ἀντίστασις θὰ ἐπέφερε τὴν καταστροφὴν τοῦ Νόβγοροδ, καὶ ἡ φρόνησις ἀπῄτει παρ' αὐτῶν θυσίας.

Οἱ ἡμέτεροι χρονογράφοι ὀλίγας ἀναφέρουσι λεπτομερείας περὶ τοῦ μεγάλου τούτου συμβάντος. Ἀλλ' ἐγὼ ἀνεῦρον ἐκ τύχης ἀρχαῖον χειρόγραφον, τὸ ὁποῖον κοινοποιῶ εἰς ὑμᾶς, τοὺς ἐραστὰς τῆς ἱστορίας καὶ τῶν μύθων, ἐπιδιορθώσας μόνον τὸ ὕφος του, τὸ σκοτεινὸν καὶ δυσκατάληπτον. Φρονῶ, ὅτι τοῦτο ἐγράφη παρ' ἑνὸς ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων Νοβγοροδίνων, τῶν ἐξορισθέντων παρὰ τοῦ μεγάλου δουκὸς Ἰωάννου Βασίλειεβιτς. Ἅπαντα τὰ κυριώτερα συμβέντα συνᾴδουσι πρὸς τὴν ἱστορίαν. Οἱ τε χρονογράφοι καὶ τὰ ἀρχαῖα ἀσματα ἐξαίρουσι τὴν μεγαλοφυΐαν τῆς Μάρθας Βορέτσκη, τῆς ἀξιοθαυμάστου ταύτης γυναικός, ἥτις ἐπίστατο νὰ κυριαρχῇ τοῦ λαοῦ καὶ ἠθέλησε (λίαν ἀκαίρως!) νὰ γείνῃ ὁ Κάτων τῆς δημοκρατίας της.

Φρονῶ, ὅτι ὁ ἀρχαῖος συγγραφεὺς τοῦ διηγήματος τούτου οὐδ' εἶχε κατὰ νοῦν νὰ κατακρίνῃ τὸν Ἰωάννην. Τοῦτο περιποιεῖ τιμὴν εἰς τὴν δικαιοσύνην του, καίτοι κατὰ τὴν περιγραφὴν συμβάντων τινῶν τὸ Νοβγοροδινὸν αἷμα προδήλως κοχλάζει ἐν αὐτῷ. Ἡ μυστηριώδης παρόρμησις, ἧς ἐνδόσιμον λαμβάνει ἐκ τοῦ φανάτισμοῦ τῆς Μάρθας, καταδεικνύει, ὅτι οὔτος εἶδεν ἐν αὐτῇ μόνον ἐμπαθῆ, ὀξύθυμον, εὐφυᾶ, ἀλλ' οὐχὶ μεγάλην καὶ ἐνάρετον γυναῖκα.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ἐφήμανεν ὁ κώδων καὶ ἐρρίγησαν αἱ καρδίαι τῶν Νοβγοροδίνων. Οἰκογενειάρχαι ἀποσπῶνται ἐκ τῶν ἀγκαλῶν τῶν συζύγων καὶ τῶν τέκνων των, ἵνα σπεύσωσιν εἰς τὴν προσκλησιν τῆς πατρίδος. Δισταγμός, περιεργία, φόβος καὶ ἐλπὶς προσελκύουσι τοὺς πολίτας εἰς θορυβώδεις ὁμίλους ἐν τῇ μεγάλῃ πλατείᾳ... Ἐκεῖ, ἀπέναντι τῆς ἀρχαίας οἰκίας τοῦ Γιαροσλάβ, συνήχθησαν ἤδη δημογέροντες μετὰ χρυσῶν ἐπὶ τοῦ στήθους ἀριστείων, χιλίαρχοι μετὰ μακρῶν βακτηριῶν, βογιάροι, πολῖται μετὰ σημαιῶν, καὶ ἄρχοντες ἐκ τῶν πέντε τμημάτων τοῦ Νόβγοροδ[1] μετ' ἀργυρῶν πελέκεων. Ἀλλ' οὐδεὶς ἀνεφάνη ἔτι εἰς τὴν ἀγορὰν ἢ εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Βαδίμου, (ἔνθα ὑψοῦτο τὸ μαρμάρινον ὁμοίωμα τοῦ ἥρωος τούτου). Ὁ λαὸς διὰ τῶν κραυγῶν του καταπνίγει τὸν ἦχον τοῦ κώδωνος καὶ ἀπαιτεῖ τὴν ἔναρξιν τῆς συνελεύσεως. Ὁ Ἰωσὴφ Δελίνσκης, περιώνυμος πολίτης, ἑπτάκις ἐκλεχθεὶς δημογέρων, καὶ νέας ἑκάστοτε ὑπηρεσίας προσφέρων τῇ πατρίδι, ἀείποτε δὲ νέας τιμὰς εἰς τὸ ὄνομά του προσθέτων, ἀνέρχεται ἐπὶ τῶν σιδηρῶν βάθρων τῆς κλίμακος, ἀποκαλύπτει τὴν πολιὰν καὶ σεβασμίαν κεφαλήν του, ὑποκλίνεται ταπεινῶς πρὸς τὸ πλῆθος καὶ λέγει τῷ λαῷ, ὅτι ὁ πρίγκιψ τῆς Μόσχας ἐξαπέστειλεν εἰς τὸ μέγα Νόβγοροδ τὸν βογιάρον του, ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ κοινοποιήσῃ δημοσίᾳ τὰς ἀπαιτήσεις του... Ὁ δημογέρων κατέρχεται καὶ ὁ βογιάρος ἀπεσταλμένος τοῦ Ἰωάννου, ἐμφανίζεται ἐπὶ τῆς πλατείας Βαδίμου, μὲ ὕφος γαῦρον, φέρων ξίφος περὶ τὴν ὀσφὺν καὶ θώρακα. Ἦτο οὗτος ὁ βοεβόδας[1], πρίγκιψ Χόλμσκης, ἀνὴρ νουνεχὴς καὶ σταθερός, δεξιὰ χεὶρ τοῦ Ἰωάννου εἰς τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις, ὀφθαλμός του ἐν ταῖς ὑποθέσεσι τοῦ κράτους, ἀνδρεῖος εἰς τὰς μάχας, εὐφραδὴς ἐν τοῖς συνεδρίοις... Πάντες σιγῶσιν. Ὁ βογιάρος ζητεῖ νὰ ὁμιλήσῃ,.. ἀλλὰ νεανίαι τινὲς τετυφωμένοι ἀναφωνοῦσι: «ταπεινώθητι ἐνώπιον τοῦ μεγάλου λαοῦ!» Ἐκεῖνος ἀκίνητεῖ — μυριάδες φωνῶν ἐπαναλαμβάνουσι: «ταπεινώθητι ἐνώπιον τοῦ μεγάλου λαοῦ!» Ὁ βογιάρος ἀφαιρεῖ τὴν περικεφαλαίαν ἐκ τῆς κεφαλῆς του, καὶ ὁ θόρυβος κατευνάζεται.

«Πολῖται Νοβγοροδῖνοι!—ἀγγέλει οὗτος· ὁ ἡγεμὼν τῆς Μόσχας καὶ ἁπάσης Ρωσίας σᾶς ὁμιλεῖ. Προσέξατε!

«Οἱ ἄγριοι λαοὶ ἀγαπῶσι τὴν ἀνεξαρτησίαν, οἱ δὲ σώφρονες ἀγαπῶσι τὴν τάξιν· δὲν ὑφίσταται δὲ τάξις ἄνευ κράτους ἡγεμονικοῦ. Οἱ προπάτορες ὑμῶν ἤθελον ν' αὐτοδιοικῶνται, καὶ ἐγένοντο θύματα ἀγρίων γειτόνων ἢ ἀγριωτέρων ἔτι ἐσωτερικῶν ἐμφυλίων σπαραγμῶν. Γέρων ἐνάρετος, ἐξώρκιζεν αὐτούς, ἵνα ἐκλέξωσιν ἄρχοντα. Ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· διότι οὐδέποτε δύναται νὰ ψευσθῇ ἐκεῖνος, ὅστις εὑρίσκεται παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ τάφου.

»Πολῖται Νοβγοροδῖνοι! ἐντὸς τῶν τειχῶν σας ἐγεννήθη, ἱδρύθη καὶ ἐδοξάσθη ἡ αὐτοκρατορία τῆς Ρωσίας. Ἐνταῦθα ὁ μεγαλόφρων Ριούρικ ἵδρυσε τὰ δικαστήρια καὶ τὴν ἀλήθειαν· ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης οἱ ἀρχαῖοι Νοβγοροδῖνοι ἠσπάζοντο τοὺς πόδας τοῦ πατρὸς καὶ ἡγεμόνος αὐτῶν, ὅστις κατέστειλε τὰς ἐσωτερικὰς διενέξεις, εἰρήνευσε καὶ ἐμεγάλυνε τὰς πόλεις των. Ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης κατηρῶντο τὴν ὀλεθρίαν ἐλευθερίαν καὶ ηὐλόγουν τὴν σώτειραν μονοκρατορίαν. Οἱ πάλαι, τρομεροὶ μόνον δι' ἑαυτοὺς καὶ δυστυχεῖς εἰς τὰ ὄμματα τῶν γειτόνων αὐτῶν Νοβγοροδῖνοι ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ Βαριάγου ἥρως, κατέστησαν τρομεροὶ καὶ ἐπίφθονοι εἰς τοὺς ἄλλους λαούς· καὶ ὅτε Ὀλὲγ ὁ ἀνδρεῖος ἐξεκίνησε μετὰ στρατοῦ πρὸς νότον, ἅπασαι αἱ Σλαβικαὶ φυλαὶ ὑπετάγησαν αὐτῷ μετὰ χαρᾶς, καὶ οἱ πρόγονοι ὑμῶν, συμμέτοχοι τῆς δόξης του, μόλις ἐπίστευον εἰς τὸ μεγαλεῖον αὐτῶν.

»Ὁ Ὀλὲγ ἀκολουθῶν τὸν ροῦν τοῦ Δνιέπρ, ἐθέλχθη ἐκ τῶν ὡραίων αὐτοῦ

---

1 Οὕτως ἐκαλοῦντο τὰ πέντε τμήματα: Νέρροβσκι, Γοντσάρσκι, Σλαβιάνσκι, Ζαγορόδσκι καὶ Πλοτινίνσκι.

1 Στρατιωτικὸς διοικητής.

ὀχθῶν καὶ ἵδρυσε τὸ ἀπέραντον κράτος του εἰς τὴν εὐλογημένην τοῦ Κιέβ χώραν· ἀλλὰ τὸ Μέγα Νόβγοροδ ὑπῆρξεν ἀείποτε ἡ παλάμη τῶν μεγάλων δουκῶν, ὁπότε οὗτοι ἐδόξαζον δι' ἀνδραγαθημάτων τὸ Ρωσικὸν ὄνομα. Ὁ Ὀλὲγ ὑπὸ τὴν ἀσπίδα τῶν Νοβγοροδίνων ἀνήρτησε τὴν ἑαυτοῦ ἀσπίδα ἐπὶ τῶν πυλῶν τῆς βασιλουπόλεως[1]. Ὁ Σβιατοσλὰβ μετὰ τοῦ ἐκ Νοβγοροδίνων στρατεύματός του, διεσκόρπισεν ὡς κόνιν τὸ στράτευμα τοῦ Τσιμισκῆ, καὶ ὁ ἔκγονος τῆς Ὄλγας μετὰ τῶν προγόνων σας ἀπεκλήθη ἄρχων τοῦ κόσμου.

»Πολῖται Νοβγοροδίνοι! δὲν εἶνε μόνον ἡ πολεμικὴ δόξα, ἣν ὀφείλετε εἰς τοὺς Ρώσους ἡγεμόνας· ἂν οἱ ὀφθαλμοί μου, ἀποτεινόμενοί πρὸς ὅλα τὰ μέρη τῆς πόλεώς σας, βλέπουσι πανταχοῦ τοὺς χρυσοῦς σταυροὺς τῶν μεγαλοπρεπῶν ναῶν τῆς ἁγίας πίστεως, ἂν ὁ ρόχθος τοῦ ποταμοῦ Βόλχοφ ἀναμιμνήσκει ὑμῖν τὴν μεγάλην ἐκείνην ἡμέραν, καθ' ἣν τὰ σημεῖα τῆς εἰδωλολατρείας κατεστράφησαν μετὰ πατάγου εἰς τὰ γοργὰ κύματά του, ἐνθυμήθητε, ὅτι ὁ Βλαδήμιρος ᾠκοδόμησεν ἐνταῦθα τὸν πρῶτον πρὸς τὸν ἀληθῆ Θεὸν ναόν· ὁ Βλαδήμιρος κατεκρήμνισε τὸν Περούν[2] εἰς τὸν βυθὸν τοῦ Βόλχοφ!... Ἂν ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἰδιοκτησία εἰσὶν ἱερὰ ἐν Νόβγοροδ, εἴπατε, ποία χεὶρ ἐξηφάλισεν αὐτά;... Ἐδῶ, (δεικνύων τὴν οἰκίαν τοῦ Γιαροσλάβ) — ἐδῶ κατῴκησεν ὁ σοφὸς νομοθέτης, ὁ εὐεργέτης τῶν προπατόρων σας, ἡγεμὼν μεγαλόφρων, φίλος αὐτῶν, ὃν ἀπεκάλουν δεύτερον Ριούρηκ!... Ἀχάριστοι ἀπόγονοι! ἀκούσατε τὰς δικαίας ἐπιτιμήσεις!

»Νοβγοροδίνοι, οἱ πρεσβύτεροι υἱοὶ τῆς Ρωσίας ἀείποτε ὄντες, αἴφνης ἐχωρίσθησαν ἐκ τῆς ἀδελφότητος αὐτῶν· ὄντες πιστοὶ ὑπήκοοι τῶν δουκῶν, σήμερον χλευάζουσι τὴν ἀρχήν των.... καὶ εἰς ποίαν ἐποχήν; Ὦ, αἶσχος εἰς τὸ Ρωσικὸν ὄνομα! Συγγένεια καὶ φιλία γνωρίζονται ἐν ταῖς συμφοραῖς· ὁ ἔρως πρὸς τὴν πατρίδα ὡσαύτως... Ὁ Θεὸς ἐν ταῖς ἀνεξερευνήτοις βουλαῖς αὐτοῦ ἠθέλησε νὰ παιδεύσῃ τὴν Ρωσίαν. Ἀνεφάνησαν ἀναρίθμητοι βάρβαροι, ἐπιδρομεῖς ἐκ χωρῶν ἀγνώστων[3], ὡς τὰ νέφη ἐκεῖνα τῶν ἐντόμων, ἅτινα ὁ οὐρανὸς ἐν τῇ ὀργῇ του ἐξαποστέλλει διὰ θυέλλης εἰς τὸν θερισμὸν τοῦ ἀμαρτωλοῦ. Οἱ ἀνδρεῖοι Σλάβοι, ἔκθαμβοι ἐκ τῆς ἐμφανίσεώς των, μάχονται καὶ πίπτουν· ἡ γῆ τῆς Ρωσίας πορφυροῦται διὰ Ρωσικοῦ αἵματος· αἱ πόλεις καὶ τὰ χωρία πυρπολοῦνται· αἱ ἄλυσσοι κροτοῦσιν ἐπὶ τῶν κορῶν καὶ τῶν γερόντων.... Τί δὲ πράττουσιν οἱ Νοβγοροδίνοι; Σπεύδουσιν ἄρα εἰς βοήθειαν τῶν ἀδελφῶν των; Οὐχί! Ἐπωφελούμενοι τῆς ἐκ τῶν πεδίων τῆς αἱματοχυσίας ἀποχῆς αὐτῶν, ἐπωφελούμενοι τῆς γενικῆς τῶν δουκῶν συμφορᾶς, ἀφαιροῦσιν ἐξ αὐτῶν τὴν νόμιμον ἐξουσίαν, κρατοῦσιν αὐτοὺς ἐντὸς τῶν τειχῶν των, ὡς ἐν εἰρκτῇ, ἐκδιώκουσι, προσκαλοῦντες ἄλλους, καὶ τούτους ἐκ νέου ἐκδιώκουσι. Νοβγοροδίνοι Γοσουδάροι[1], ἀπόγονοι τοῦ Ριούρηκ καὶ Γιαροσλάβ, ὤφειλον νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τοὺς δημογέροντας καὶ νὰ τρέμωσιν εἰς τὸν ἦχον τοῦ κώδωνος, ὡς εἰς σάλπισμα τοῦ Φοβεροῦ Δικαστηρίου. Ἐν τέλει, οὐδεὶς ἐπεθύμει ἤδη νὰ ἶνε ἡγεμών, δοῦλος στασιαστικῆς συνελεύσεως .... Ἐν τέλει οἱ Ρῶσοι δὲν γνωρίζουσιν ἀλλήλους!

»Διατί ἡ μεταβολὴ αὕτη εἰς τὰς καρδίας σας; Πῶς ἠδυνήθη τὸ ἀρχαῖον σλαβικὸν γένος νὰ λησμονήσῃ τὸ αἷμά του;... Ἡ φιλοκέρδεια, ἡ φιλοκέρδεια σᾶς ἐτύφλωσεν! Οἱ Ρῶσοι ἀπόλλυνται, οἱ Νοβγοροδίνοι πλουτοῦσιν. Εἰς Μόσχαν, εἰς Κιέβ, εἰς Βλαδήμιρσκ κομίζουσι τὰ πτώματα τῶν χριστιανῶν ἡρώων, ὑπὸ τῶν ἀπίστων φονευθέντων. ὁ δὲ λαός, καλύπτων διὰ πέπλου τὴν κεφαλήν, ὑποδέχεται αὐτοὺς ἐν ὀδυρμοῖς: εἰς Νόβγοροδ κομίζουσιν οἱ ξένοι ἐμπορεύματα, ὁ δὲ λαὸς μετὰ χαμερούνων ἀναφωνήσεων προσαγορεύει τοὺς ξένους[2]! Οἱ Ρῶσοι ἀριθμοῦσι τὰς πληγὰς αὐτῶν, οἱ Νοβγοροδίνοι χρυσᾶ νομίσματα. Οἱ Ρῶσοι στενάζουσιν εἰς τὰ δεσμά,—οἱ Νοβγοροδίνοι κυχῶνται ἐπὶ τῇ ἐλευθερίᾳ των!

»Ἐλευθερία!... Ἀλλὰ καὶ σεῖς ὡταύτως εἶσθε δοῦλοι. Ἀκέ! πρὸς σὲ ὁμιλῶ. Βογιάροι φιλόδοξοι, ἐκμηδενίσαντες τὴν ἐξουσίαν τῶν Γοσουδάρ, αὐτοὶ οὗτοι ἀνέλαβον αὐτήν. Ὑποτάσσεσθε, — διότι ὁ λαὸς ἀείποτε ὀφείλει νὰ ὑποτάσσηται, — πλὴν οὐχὶ εἰς τὸ ἱερὸν αἷμα τοῦ Ριούρηκ, ἀλλ' εἰς πλουσίους ἐμπόρους. Ὦ, αἶσχος! Οἱ ἀπόγονοι τῶν σλάβων τιμῶσι διὰ χρυσοῦ τὰ δικαιώματα τῶν δεσποτῶν αὐτῶν! Γενεαὶ δουκῶν, ἀνέκαθεν περιώνυμοι, ἀνυψώθησαν δι' ἀνδραγαθιῶν καὶ δόξης: οἱ δημογέροντες ὑμῶν, οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ ἄρχοντες, ὀφείλουσι τὰ ἀξιώματα αὐτῶν εἰς τὴν εὐνοιαν τῆς τύχης καὶ τὰς πανουργίας τῆς φιλοκερδείας. Ἐξοικειωθέντες πρὸς τὰ κέρδη τοῦ ἐμπορίου, ἐκμεταλλεύονται καὶ τὰ ἀγαθὰ τοῦ λαοῦ· εἰς τὸν ὑποσχόμενον αὐτοῖς χρυσὸν ὑπόσχονται ὑμᾶς. Γνωταὶ εἶσιν εἰς τὸν δοῦκα τῆς Μόσχας αἱ φιλικαὶ καὶ μυστικαὶ αὐτῶν σχέσεις πρὸς τὴν Λιθουανίαν καὶ τὸν Καζίμιρον[3]. Ταχέως, ταχέως θὰ συναχθῆτε εἰς τὸν ἦχον τοῦ κώδωνος καὶ ὁ ἁλαζὼν Πολωνὸς θά σας εἴπῃ ἐπὶ τοῦ τόπου τῶν ἐκτελέσεων: «Εἶσθε δοῦλοί μου!...» Ἀλλ' ὁ Θεὸς καὶ ὁ μέγας Ἰωάννης μεριμνῶσιν ἔτι ὑπὲρ ὑμῶν.

»Νοβγοροδίνοι! ἡ Ρωσία ἐξανίσταται. Ὁ Ἰωάννης ἐξήγειρε τοῦ ὕπνου τὴν ἀρχαίαν ἀνδρίαν τῶν σλάβων, ἐνεθάρρυνε τὸ δειλιάσαν στράτευμα, καὶ αἱ ὄχθαι τοῦ Κάμα ἐγένοντο μάρτυρες τῶν νικῶν μας. Τὸ οὐράνιον τόξον τῆς εἰρήνης καὶ τῆς Διαθήκης ἀνέλαμψεν ἐπὶ τῶν τάφων τῶν δουκῶν Γεωργίου, Ἀνδρέου καὶ Μιχαήλ. Ὁ οὐρανὸς διηλλάχθη μεθ' ὑμῶν καὶ τὰ Ταταρικὰ ξίφη ἠμβλύνθησαν. Ἐπέστη ὁ καιρὸς τῆς ἐκδικήσεως, ὁ καιρὸς τῆς δόξης, τοῦ θριάμβου τῶν χριστιανῶν. Ἡ ὑστάτη πληγὴ δὲν κατηνέχθη ἔτι· ἀλλ' ὁ Ἰωάννης, ἐκλεχθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, δὲν θ' ἀποσύρῃ τὴν κραταιὰν Αὐτοῦ χεῖρα, μέχρις οὗ κατασυντρίψῃ τοὺς ἐχθροὺς καὶ συμμίξῃ τὰ λείψανα αὐτῶν μετὰ γήινης κόνεως. Ὁ Δημήτριος, κατατροπώσας τὸν Μαμάην, δὲν ἀπηλευθέρωσε τὴν Ρωσίαν: ὁ Ἰωάννης τὰ πάντα προδέπει· καὶ γνωρίζων, ὅτι τὸ κράτος ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ τῶν συμφορῶν του, συνήνωσεν ἤδη ἅπαντα τὰ δουκᾶτα ὑπὸ τὸ σκῆπτρον αὐτοῦ, καὶ ἀνεγνωρίσθη κυρίαρχος τῶν ρωσικῶν χωρῶν. Τέκνα τῆς πατρίδος, πρεσβευταὶ πικροῦ πολυχρονίου ἀποχωρισμοῦ, περιπτύσσονται ἀλλήλους μετ' ἀγαλλιάσεως πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ γοσουδάρ.

»Ἀλλ' ἡ χαρὰ αὐτοῦ δὲν θέλει εἶσθαι συμπεπληρωμένη, ἐνόσῳ τὸ Νόβγοροδ, δὲν ἐπανέρχεται ὑπὸ τὰ πρόθυρα τῆς πατρίδος. Προσεβάλετε τοὺς προγόνους του: τὰ πάντα θὰ λησμονήσῃ, ἂν ὑποταχθῆτε αὐτῷ. Ὁ Ἰωάννης, ὢν ἄξιος νὰ κυριαρχήσῃ τοῦ κόσμου, ποθεῖ μόνον νὰ ἡγεμονεύσῃ ἐπὶ τῶν Τοβγοροδίνων!... Ἐνθυμήθητε, ὅτε ἐφιλοξενεῖτε αὐτόν· ἐνθυμήθητε, ὅτε ἐθαυμάζετε τὸ μεγαλεῖόν του, ὅτε οὗτος περικυκλούμενος ὑπὸ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, περιήρχετο τὰς ἁγιὰς τοῦ Νόβγοροδ καὶ μετέβαινεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Γιαροσλάβ· ἐνθυμήθητε, μεθ' ὁπόσης φιλοφροσύνης καὶ σωφροσύνης συνδιελέγετο μετὰ τῶν βογιάρων σας περὶ τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ Νόβγοροδ, καθήμενος ἐπὶ τοῦ δι' αὐτὸν στηθέντος θρόνου παρὰ τὴν θέσιν τοῦ Ριούρηκ, ὁπόθεν τὸ βλέμμα αὐτοῦ περιέβαλλεν ἅπασαν τὴν πόλιν μετὰ τῶν φαιδρῶν περιχώρων· ἐνθυμήθητε, πῶς ἀνεφωνεῖτε ὁμοθύμως: «Ζήτω ὁ μέγας καὶ σοφὸς πρίγκιψ τῆς Μόσχας!» Δὲν εἶνε ὅθεν ἔνδοξον νὰ ὑποταχθῆτε εἰς τοιοῦτον ἡγεμόνα, καὶ κυρίως, ἵνα μετ' αὐτοῦ ἀπελευθερώσητε τὴν Ρωσίαν ἐκ τοῦ ζυγοῦ τῶν βαρβάρων; Τότε τὸ Νόβγοροδ ἔτι μᾶλλον θέλει διακοσμηθῆ καὶ ἀνυψωθῆ εἰς τὸν κόσμον. Θὰ καταστῆτε οἱ πρῶτοι τῆς Ρωσίας υἱοί· ἐδῶ ὁ Ἰωάννης θὰ στήσῃ τὸν θρόνον του καὶ θὰ ἐπαναφέρῃ τοὺς εὐδαίμονας χρόνους, ὅτε, οὐχὶ τὸ θορυβοῦν συνέδριον (βέτσε), ἀλλ' ὁ Ριούρηκ καὶ Γιαροσλὰβ ἐδίκαζον ὑμᾶς, ὡς οἱ πατέρες τὰ τέκνα, περιερχόμενοι τὰς ἁγιὰς καὶ ἐρωτῶντες τοὺς πτωχούς, ἂν καταδυναστεύωνται ὑπὸ τῶν πλουσίων. Τότε, οἵ τε πτωχοὶ καὶ οἱ πλούσιοι ἔσονται ἐξ ἴσου εὐτυχεῖς, διότι ἅπαντες οἱ ὑποτελεῖς εἰσιν ἴσοι ἐνώπιον τοῦ δεσπότου αὐτοκράτορος.

»Λαὲ καὶ πολῖται! ἂς κυριαρχήσῃ ὁ Ἰωάννης ἐπὶ τοῦ Νόβγοροδ, ὡς ἄρχει καὶ ἐπὶ τῆς Μόσχας! ἢ—ἀκούσατε τὸν τελευταῖον λόγον του—ἢ ὁ ἀνδρεῖος στρατὸς αὐτοῦ, ἕτοιμος νὰ κατασυντρίψῃ τοὺς Τατάρους, θ' ἀναφανῇ φοβερὸς καὶ θὰ ταπεινώσῃ τοὺς στασιαστάς!... Εἰρήνη ἢ πόλεμος; Ἀπαντήσατε.»

***

Ταῦτα εἰπὼν ὁ βογιάρος τοῦ Ἰωάννου, ἔθετο τὴν περικεφαλαίαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του καὶ κατῆλθε τοῦ βήματος.

Διαρκεῖ ἔτι ἡ σιγή. Οἱ ὑπάλληλοι καὶ οἱ πολῖται κατέχονται ὑπὸ ἐκπλήξεως. Αἴφνης τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ διεκυμάνθησαν καὶ

1 Τοῦ Βυζαντίου.

2 Θεός.

3 Οὕτως ἐρρόνουν ἐν Ρωσίᾳ περὶ Τατάρων.

1 Ἡγεμόνες, ἄρχοντες, κύριοι, δεσπόται.

2 Δηλ. τοὺς ἐμπόρους.

3 Βασιλεὺς τῆς Πολωνίας. Σ. Μ.

ἰσχυραὶ ἀντηχοῦσιν ἀναφωνήσεις: «ἡ Μάρθα, ἡ Μάρθα!» Ἀνέρχεται αὕτη τὰς σιδηρᾶς βαθμίδας ἠρέμα καὶ μεγαλοπρεπῶς· περιάγει τὸ βλέμμα ἐπὶ τῆς ἀναριθμήτου συνελεύσεως τῶν πολιτῶν καὶ σιγᾷ... Σοβαρότης καὶ ἄλγος φαίνονται ἐπὶ τοῦ ὠχροῦ αὐτῆς προσώπου. Ἀλλὰ ταχέως τὸ ὑπὸ πικρίας ἐπισκιαζόμενον βλέμμα της ἐξήστραψεν ὑπὸ πυρὸς ἐνθουσιασμοῦ· τὸ ὠχρὸν πρόσωπόν της ἐκαλύφθη ὑπὸ ἐρυθήματος, καὶ ἡ Μάρθα εἶπε:

«Βαδίμ! Βαδίμ! ἐνταῦθα ἐχύθη τὸ ἱερὸν αἷμά σου: ἐνταῦθα ἐπικαλοῦμαι τὸν οὐρανὸν καὶ σὲ μάρτυρας, ὅτι ἡ καρδία μου ποθεῖ τὴν δόξαν τῆς πατρίδος καὶ τὴν εὐημερίαν τῶν συμπολιτῶν μου· ὅτι θὰ εἴπω τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸν λαὸν τοῦ Νόβγοροδ, καὶ εἰμὶ πρόθυμος νὰ ἐπισφραγίσω αὐτὴν διὰ τοῦ αἵματός μου. Γυνὴ ἔχει τὸ θράσος νὰ ὁμιλήσῃ εἰς τὴν συνέλευσιν· ἀλλ' οἱ πρόγονοί μου ὑπῆρξαν φίλοι τοῦ Βαδίμ· ἐγεννήθην ἐν τῷ στρατοπέδῳ ὑπὸ τὸν κρότον τῶν ὅπλων· ὁ πατήρ, ὁ σύζυγός μου, ἀπέθανον μαχόμενοι ὑπὲρ τοῦ Νόβγοροδ. Ἰδού, ὅτι δικαιοῦμαι νὰ γείνω ὑπέρμαχος τῆς ἐλευθερίας! Τὸ δικαίωμα τοῦτο ἐξηγοράσθη ἀντὶ τῆς εὐτυχίας μου...»

— Ὁμίλησον, ἔνδοξε κόρη τοῦ Νόβγοροδ! ἀνέκραξεν ὁ λαὸς ὁμοφώνως—καὶ βαθεῖα αὖθις σιγὴ ἐξεδήλωσε τὴν προσοχήν του.

—«Ἀπόγονοι τῶν μεγαλοφρόνων Σλάβων! σᾶς ἀποκαλοῦσι στασιαστάς!... Μὴ διότι ἐξηγείρατε ἐκ τοῦ τάφου τὴν δόξαν των; Ἐκεῖνοι ἦσαν ἐλευθεροι, ὁποταν ἐξεχύθησαν ἐξ ἀνατολῶν εἰς δυσμὰς πρὸς ἐκλογὴν διαμονῆς ἐν τῇ οἰκουμένῃ, ἐλεύθεροι, ὡς οἱ ἀετοὶ οἱ μετεωριζόμενοι ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς των εἰς τὰς ἀπείρους ἐρήμους τοῦ παλαιοῦ κόσμου... Ἐνεκατεστάθησαν εἰς τὰς ὡραίας ὄχθας τοῦ Ἰλμένου, καὶ ἐλάτρευον πάντοτε ἕνα Θεόν. Ὅταν ἡ μεγάλη Αὐτοκρατορία (ἡ Ρωμαϊκή), ὡς ἀρχαῖον οἰκοδόμημα κατηδαφίζετο ἐκ τῶν ἰσχυρῶν κτυπημάτων τῶν ἀγρίων ἡρώων τοῦ βορρᾶ, ὅταν οἱ Γότθοι, οἱ Βάνδαλοι, οἱ Ἐροῦλοι καὶ λοιπαὶ σκυθικαὶ φυλαὶ ἀνεζήτουν πανταχοῦ λείας, ἔζων δὲ διὰ φόνων καὶ ἁρπαγῶν, τότε οἱ Σλάβοι εἶχον ἤδη χωρία καὶ πόλεις, ἐκαλλιέργουν τὴν γῆν, ἀπήλαυον τῶν ἀγαθῶν εἰρηνικοῦ βίου, ἀλλ' ἠγάπων ἀείποτε τὴν ἀνεξαρτησίαν. Ὑπὸ τὴν σκιὰν δένδρου, ὁ εὐαίσθητος σλάβος ἔκρουε τὰς χορδὰς τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐφευρεθέντος μουσικοῦ ὀργάνου[1], ἀλλὰ τὸ ξίφος αὐτοῦ ἐκρέματο ἐκ τῶν κλάδων, ἕτοιμον νὰ τιμωρήσῃ τὸν ἅρπαγα καὶ τὸν τύραννον. Ὅταν ὁ ἡγεμὼν τῶν Ἀβάρων Βαγιάν, ὃν ἔτρεμον οἱ αὐτοκράτορες τῆς Ἑλλάδος, ἀπῄτησεν, ἵνα παραδοθῶσιν αὐτῷ οἱ σλάβοι, οὗτοι μεθ' ὑπερηφανίας καὶ ἠρεμίας ἀπεκρίθησαν: «Οὐδεὶς ἐν τῇ οἰκουμένῃ δύναται νὰ μᾶς ὑποδουλώσῃ, ἐκτὸς ἂν τὰ ξίφη καὶ τὰ βέλη ἡμῶν περιέλθωσιν εἰς ἀχρηστίαν[2]!....» Ὦ μεγάλαι ἀναμνήσεις τῆς ἀρχαιότητος! Εἶνε δυνατὸν νὰ ὑποκύψωμεν ἡμεῖς εἰς τὴν δουλείαν καὶ τὰ δεσμά;

»Ἀληθῶς, προϊόντος τοῦ χρόνου, νέα ἀνεγεννήθησαν πάθη· τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα, τὰ σωτήρια, ἐλησμονοῦντο καὶ ἡ ἄπειρος νεολαία περιεφρόνει τὰς σοφὰς τῶν γερόντων συμβουλάς: τότε οἱ Σλάβοι μετεκαλέσαντο τοὺς ἐπὶ ἀνδρίᾳ ἐπιφανεστέρους πρίγκιπας τῶν Βαριάγων, ἵνα ἐπιβληθῶσιν εἰς τοὺς νέους καὶ τὸν στασιάσαντα στρατόν. Πλὴν τότε ὁ Ριούρηκ ἐπεθύμησε νὰ κυριαρχήσῃ αὐτοβούλως, ἡ ὑπερηφανία τῶν Σλάβων ἐξετραχύνθη ὑπὸ τῆς ἰδίας ἀπροσεξίας μας, καὶ ὁ γενναῖος Βαδίμ προσεκάλεσεν αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ λαϊκοῦ δικαστηρίου. «Τὸ ξίφος καὶ οἱ θεοὶ ἔστωσαν δικασταὶ ἡμῶν!» ἀπήντησεν ὁ Ριούρηκ, καὶ ὁ Βαδίμ πίπτων ὑπὸ τῶν χειρῶν του, εἶπε: «Νοβγοροδίνοι! εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ αἵματός μου βαφεῖσαν ταύτην θέσιν, ἔλθετε, ἵνα κλαύσητε διὰ τὴν ἀφροσύνην σας, καὶ δοξάσητε τὴν ἐλευθερίαν, ὅταν αὕτη ἐν θριάμβῳ ἐμφανισθῇ ἐκ νέου εἰς τὰ τείχη ὑμῶν...» Ἐξεπληρώθη ἡ ἐπιθυμία τοῦ μεγάλου ἀνδρός: ὁ λαὸς συναθροίζεται ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τάφου του, καὶ ἐλεύθερος καὶ ἀνεξαρτήτως ἀποφασίζει περὶ τῆς τύχης του.

»Οὕτως, ἡ τελευτὴ τοῦ Ριούρηκ — δικαιώσωμεν τὸν περιφανῆ τοῦτον ἥρωα! — τοῦ σοφοῦ καὶ τολμηροῦ Ριούρηκ, ἀνεστύλωσε τὴν ἐλευθερίαν τῶν Νοβγοροδίνων. Ὁ λαὸς ἐκθαμβος ἐκ τοῦ μεγαλείου του, ἀκουσίως καὶ ταπεινῶς ὑπετάγη· ἀλλὰ μετ' οὐ πολύ, μὴ βλέπων ἤδη τὸν ἥρωα, ἐξηγέρθη τοῦ βαθέος ὕπνου, καὶ ὁ Ὀλέγ, πλειστάκις δοκιμάσας τὴν ἐπίμονον αὐτοῦ ἀνυποταξίαν, ἀπεμακρύνθη τοῦ Νόβγοροδ μετὰ τοῦ ἀνδρείου στρατεύματος τῶν νεαρῶν βαριάγων καὶ Σλάβων, ἵνα ζητήσῃ νίκας, φόρους καὶ δούλους ἐν μέσῳ ἄλλων σκυθικῶν, ἤττον τολμηρῶν καὶ ὑπερηφάνων, φυλῶν. Ἔκτοτε τὸ Νόβγοροδ ἀνεγνώριζεν ὡς ἡγεμόνας αὐτοῦ μόνον τοὺς στρατάρχας καὶ πολεμάρχους· ὁ λαὸς ἐξέλεγε τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς καὶ ὑποτασσόμενος αὐταῖς, ὑπετάσσετο εἰς τοὺς νόμους τῆς θελήσεώς του. Τοὺς Κιεβίτας καὶ λοιποὺς Ρώσους, οἱ πατέρες μας ἠγάπων ἐκ συγγενείας, συνέδραμον αὐτούς, ὡς φίλους, ἐπολέμουν τοὺς ἐχθρούς των καὶ ἐδοξάζοντο μετ' ἐκείνων διὰ νικῶν. Ἐνταῦθα διῆλθε τὴν νεότητά του ὁ Βλαδήμιρος· ἐνταῦθα ἐν μέσῳ παραδειγμάτων λαοῦ μεγαλόφρονος, ἀνεπτύχθη ἡ μεγάλη αὐτοῦ διάνοια· ἐνταῦθα ἡ μετὰ τῶν γερόντων ἡμῶν σοφὴ συνδιάλεξις ἐξήγειρεν ἐν αὐτῷ τὸν ποθον νὰ ἐξετάσῃ ἅπαντας τοὺς λαοὺς τῆς γῆς περὶ τῶν μυστηρίων τῆς θρησκείας αὐτῶν, ἵνα ἀποκαλυφθῇ ἡ ἀλήθεια πρὸς εὐδαιμονίαν τῶν ἀνθρώπων· καὶ τότε βεβαιωθεὶς περὶ τῆς ἱερότητος τοῦ χριστιανισμοῦ, παρέλαβεν αὐτὸν παρὰ τῶν Ἑλλήνων. Οἱ Νοβγοροδίνοι, σωφρονέστεροι τῶν ἄλλων σλαβικῶν φυλῶν, ἐξεδήλωσαν καὶ πλειότερον ζῆλον πρὸς τὴν νέαν ἀληθῆ πίστιν. Τὸ ὄνομα τοῦ Βλαδημίρου εἶνε ἱερὸν ἐν Νόβγοροδ· ἱερὰ δὲ καὶ προσφιλὴς ἡ μνήμη τοῦ Γιαροσλάβ· διότι αὐτὸς πρῶτος ἐκ τῶν Ρώσων δουκῶν ἐξέδωκε τοὺς νόμους καὶ ἔδωκε τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν μεγάλην πόλιν. Ἂς ἀποκαλῶσιν οἱ αὐθάδεις τοὺς πατέρας μας ἀχαρίστους, διότι ἀντέκρουσαν τὴν φιλαρχίαν τῶν ἀπογόνων αὐτῶν! Τὸ πνεῦμα τοῦ Γιαροσλὰβ θὰ ἠσθάνετο προσβολὴν εἰς τὰς οὐρανίους μονάς, ἂν ἡμεῖς ἐπιλαθώμεθα τῶν ἀρχαίων δικαιωμάτων τῶν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἁγιασθέντων. Ἐκεῖνος ἠγάπα τοὺς Νοβγοροδίνους, διότι ἦσαν ἐλεύθεροι· ἡ εὐγνωμοσύνη αὐτῶν ἐχαροποίει τὴν καρδίαν του, διότι μόνον αἱ ἐλεύθεραι ψυχαὶ δύνανται νὰ ὦσιν εὐγνώμονες, — οἱ δοῦλοι ὑποτάσσονται καὶ μισοῦν! Ὄχι, ἡ εὐγνωμοσύνη ὑμῶν θέλει θριαμβεύσῃ, ἐνόσῳ ὁ λαὸς ἐν ὀνόματι τῆς πατρίδος συνέρχεται ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας τοῦ Γιαροσλάβ, καὶ θεωρῶν τοὺς ἀρχαίους τούτους τοίχους, λέγει μετ' ἀγάπης: «ἐκεῖ ἔζησεν ὁ φίλος ἡμῶν!»

»Ὁ δοὺξ τῆς Μόσχας μέμφεται σε, Νόβγοροδ, δι' αὐτὴν τὴν εὐημερίαν σου, — καὶ εἰς τοῦτο δὲν δυνάμεθα νὰ δικαιολογηθῶμεν! Βεβαίως, ἀνθοῦσι τὰ περίχωρα, οἱ στάχεις χρυσοῦσι τὰς πεδιάδας, αἱ σιταποθῆκαί εἰσι πλήρεις, τὰ πλούτη ρέουσι πρὸς ἡμᾶς ποταμηδόν· ἡ μεγάλη Γάνζα[1] ὑπεραίρεται διὰ τὴν εἰς τὴν ὁμοσπονδίαν συμμετοχήν μας· θαυμάζουσι τὴν δόξαν τῆς μεγάλης πόλεως, τὴν ὡραιότητα τῶν οἰκοδομῶν της, τὴν γενικὴν εὐπορίαν τῶν πολιτῶν, καὶ ἐπαναλαμπτοντες εἰς τὰς πατρίδας αὐτῶν, λέγουσιν: «εἴδομεν τὸ Νόβγοροδ, καὶ οὐδὲν παρόμοιον τούτου εἴδομεν!» Βεβαίως: ἡ Ρωσία δυστυχεῖ, ἡ γῆ αὐτῆς πορφυροῦται δι' αἵματος, αἱ πόλεις καὶ τὰ χωρία ἠρημώθησαν, οἱ ἄνθρωποι, δίκην θηρίων, κρύπτονται εἰς τὰ δάση, ὁ πατὴρ ζητεῖ τὰ τέκνα του καὶ δὲν ἀνευρίσκει αὐτά, αἱ χῆραι καὶ τὰ ὀρφανὰ ἐπαιτοῦσιν ἐλεημοσύνην ἐν ἀσελγείαις. Ὄντες λοιπὸν εὐτυχεῖς, πταίομεν, διότι ἔσχομεν τὸ θράσος νὰ ὑποτασσώμεθα εἰς τοὺς νόμους τῆς εὐημερίας μας, ἔσχομεν δὲ τὴν αὐθάδειαν νὰ μὴ συμμεθέξωμεν εἰς τὰς ἀλληλοκτονίας τῶν δουκῶν, ἔσχομεν τὴν αὐθάδειαν νὰ σώσωμεν τὸ Ρωσικὸν ὄνομα ἐκ τοῦ ὀνείδους καὶ τῆς καταισχύνης, μὴ δεχθέντες τὸν Ταταρικὸν ζυγὸν καὶ διατηρήσαντες τὸ πολύτιμον ἀξίωμα τοῦ λαοῦ;...

»Οὐχὶ ἡμεῖς, ὦ Ρῶσοι, ἀτυχεῖς, πλὴν πάντοτε προσφιλεῖς, ἀδελφοί! οὐχὶ ἡμεῖς, ἀλλὰ σεῖς ἐγκατελείψατε ἡμᾶς, ὁπόταν γονυκλινεῖς ἐνώπιον τοῦ ἁλαζόνος Χάνου ἐζητοῦμεν ἀλύσσους πρὸς σωτηρίαν τῆς ἐπονειδίστου ζωῆς μας, ὁπόταν ὁ ἀπηνὴς Βάτιος, εἰς τὴν ἐλευθερίαν μόνον τοῦ Νόβγοροδ ἀποβλέπων, ὡς λυσσώδης λέων, ἐπέπεσεν, ἵνα κατασπαράξῃ τοὺς τολμηροὺς αὐτοῦ πολίτας, ὅταν οἱ πατέρες ἡμῶν ἀπεκδυόμενοι πρὸς τὸν ἔνδοξον ἀγῶνα, ἠκόνιζον τὰ ξίφη ἐπὶ τῶν τειχῶν αὐτῶν, ἄνευ δειλίας, ἐν ἐπιγνώσει, ὅτι θέλουσιν ἀποθάνῃ, ἀλλὰ δὲν θὰ ὑποδουλωθῶσι!.... Μάτην ἐκ τοῦ ὕψους τῶν πύργων τὸ βλέμμα αὐτῶν ἀνεζήτει πόρρω τὰς φιλικὰς λεγεῶνας τῶν Ρώσων, μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ θελήσητε δι' ἐσχάτην φορὰν καὶ κατὰ τὸ ὕστατον ὀχύρωμα τῆς Ρωσικῆς ἐλευθερίας νὰ πολεμήσητε κατὰ τῶν ἀπίστων! Δειλοί τινες ὁμιλοι προσφύγων ἐνεφανίσθησαν εἰς τὰς

1 Ἴδε τοὺς Βυζαντινοὺς ἱστορικοὺς Θεοφύλακτον καὶ Θεοφάνην.

2 Ἴδε Μενανδέρον.

1 Ὁμοσπονδία ἐλευθέρων γερμανικῶν πόλεων, ἔχουσα πρακτορεῖα ἐν Νόβγοροδ.

ὁδοὺς τοῦ Νόβγοροδ· οὐχὶ κρότος ὅπλων, ἀλλὰ κραυγὴ λιποψύχου ἀπελπισίας ὑπῆρξεν ὁ προάγγελος τῆς προσεγγίσεως αὐτῶν· ἐζήτουν οὗτοι οὐχὶ βέλη καὶ ξίφη, ἀλλ' ἄρτον καὶ στέγην!.... Ἐν τούτοις, ὁ Βάτιος, βλέπων τὴν τολμηρότητα τῶν ἐλευθέρων ἀνδρῶν, ἐπροτίμησε τὴν ἀσφάλειάν του μᾶλλον ἢ τὴν μοχθηρὰν τῆς ἐκδικήσεως ἀπόλαυσιν, καὶ ἔσπευσε ν' ἀπομακρυνθῇ!.. Μάτην οἱ Νοβγοροδῖνοι πολῖται ἱκέτευον τοὺς πρίγκιπας νὰ ἐπωφεληθῶσι τοῦ τοιούτου παραδείγματος καὶ πανστρατιᾷ, τῇ βοηθείᾳ τοῦ Θεοῦ τῆς Ρωσίας, νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν βαρβάρων· οἱ πρίγκιπες ἀπέτινον φόρους καὶ μετέβαινον εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Τατάρων, ἵνα κατηγορήσωσιν ἀλλήλους ἐπὶ συνομωσίαις ἐναντίον τοῦ Βατίου· ἡ μεγαλοφροσύνη ἐγένετο τὸ ἀντικείμενον καταγγελιῶν ἀτυχῶς ψευδῶν!.... Καὶ ἂν τὸ ὄνομα τῆς νίκης κατὰ τὸ διάστημα δύο αἰώνων διετηρήθη ἔτι ἐν τῇ σλαβικῇ γλώσσῃ, ὁ κρότος τῶν Νοβγοροδίνων ὅλων δὲν ἐνθυμίζει ἄρα αὐτὸ εἰς τοὺς Ρώσους; Οἱ πατέρες μας δὲν ἦσαν ἐκεῖνοι, οἵτινες κατεπολέμησαν τοὺς ἐχθροὺς εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Νεύα; — θλιβεραὶ ἀναμνήσεις! Ὁ ἐνάρετος οὗτος ἥρως, πολύτιμον λείψανον ἀρχαίου ἡρωισμοῦ τῶν βαριάγων πριγκίπων, ἀξιωθεὶς ὀνόματος ἀθανάτου μετὰ τοῦ πιστοῦ τοῦ Νόβγοροδ λόχου, ἀνδρεῖος καὶ εὐτυχής, ἀφῆκεν ἐνταῦθα καὶ δόξαν καὶ εὐτυχίαν, προτιμήσας τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς Ρωσίας, ἀντὶ τοῦ ὀνόματος στρατάρχου τοῦ Νόβγοροδ: οὐχὶ μεγαλεῖον, ἀλλὰ ταπείνωσις ἀνέμενε τὸν Ἀλέξανδρον εἰς Βλαδήμιρσκ,—ἐκεῖνος δέ, ὅστις ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τοῦ Νεύα ἐξέδιδε νόμους πρὸς τοὺς γενναίους τῆς Λιβωνίας ἥρωας, ὤφειλε νὰ πέσῃ εἰς τοὺς πόδας τοῦ Σαρτάκ.

»Ὁ Ἰωάννης ἐπιθυμεῖ νὰ κατακτήσῃ τὴν μεγάλην πόλιν: οὐδὲν τὸ παράδοξον! Διὰ τῶν ἰδίων ὀφθαλμῶν του εἶδε τὴν δόξαν καὶ τοὺς θησαυρούς της. Ἀλλ' ἅπαντες οἱ ἐπίγειοι λαοὶ καὶ οἱ μέλλοντες αἰῶνες δὲν θὰ ἔπαυον ἐκπληττόμενοι. ἂν ἡμεῖς ὑπετασσόμεθα. Δι' ὁποίων ἐλπίδων δύναται οὗτος νὰ μας δελεάσῃ; Μόνον δυστυχεῖς τινες εὔπιστοι, ἐπιθυμοῦσι τὴν μεταβολήν, —ἀλλ' ἡμεῖς εὐημεροῦμεν καὶ ἐσμὲν ἐλεύθεροι! εὐημεροῦμεν, διότι ἐσμὲν ἐλεύθεροι. Ἂς ἱκετεύῃ τὸν οὐρανὸν ὁ Ἰωάννης, ἵνα ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ ἀποτυφλώσῃ ἡμᾶς! Τότε τὸ Νόβγοροδ δύναται νὰ μισήσῃ τὴν εὐτυχίαν καὶ νὰ ἐπιθυμήσῃ τὸν ὄλεθρον· ἀλλ' ἐν ὅσῳ βλέπομεν τὴν δόξαν μας, καὶ τὴν δυστυχίαν τῶν Ρώσων πριγκίπων, θὰ ἐπαιρώμεθα δι' αὐτὴν καὶ θὰ θλιβώμεθα δι' αὐτούς, τὰ δὲ δικαιώματά μας θὰ θεωρῶμεν ὡς τὰ ἱερώτερα μετὰ τὸν Θεόν.

»Δὲν ἔχω τὸ θράσος νὰ σας δικαιολογήσω, ὦ ἄνδρες ἐκλεχθέντες ὑπὸ τῆς κοινῆς ἐμπιστοσύνης, ἵνα κυβερνήσητε τὸν λαόν! Ἡ συκοφαντία εἰς τὸ στόμα τῆς φιλαρχίας εἶνε ἀναξία διαψεύσεως. Ἡ χώρα, ἥτις ἀνθεῖ, ὁ δὲ λαός της ἀγάλλεται, ἔχει κυβερνήτας σοφοὺς καὶ ἐνάρετους. Πῶς! Ἐκμεταλλεύεσθε τὴν εὐημερίαν τοῦ λαοῦ; Καὶ δύνανται ποτε ὅλοι τοῦ κόσμου οἱ θησαυροὶ ν' ἀντικαταστήσωσι τὴν ἀγάπην τῶν ἐλευθέρων συμπολιτῶν σας; ὅστις ἐδοκίμασε τὴν ἡδύτητα αὐτῆς, τί ἄλλο ἔχει νὰ ἐπιθυμήσῃ ἐν τῷ κόσμῳ, ἐκτὸς τῆς ὑπερτάτης εὐτυχίας ν' ἀποθάνῃ ὑπὲρ πατρίδος;

»Ἡ ἀδικία καὶ φιλαρχία τοῦ Ἰωάννου δὲν ἐπισκιάζουσιν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς σας τὰς ἐπαινετὰς ἰδιότητας καὶ τὰς ἀρετάς του; Πρὸ καιροῦ ἤδη ἡ φήμη τοῦ λαοῦ ἀνήγγειλεν ἡμῖν περὶ τοῦ μεγαλείου του καὶ οἱ ἐλεύθεροι ἄνδρες ἐπεθύμουν νὰ ξενίσωσι τὸν δεσπότην· αἱ εἰλικρινεῖς καρδίαι αὐτῶν διεχύνοντο εἰς φαιδρὰς ζητωκραυγὰς κατὰ τὴν πανηγυρικὴν ἄφιξίν του.

»Ἀλλ' αἱ ἐνδείξεις τοῦ ζήλου ἡμῶν βεβαίως ἠπάτησαν τὸν δοῦκα τῆς Μόσχας· ἡμεῖς ἠθελήσαμεν νὰ ἐκδηλώσωμεν αὐτῷ τὴν εὐχάριστον ἐλπίδα, ὅτι ἡ χεὶρ αὐτοῦ θὰ καταρρίψῃ ἐκ τῆς Ρωσίας τὸν Ταταρικὸν ζυγόν, ἀλλ' αὐτὸς ἐνόμισεν ὅτι ἀπαιτοῦμεν παρ' αὐτοῦ τὴν ἐκμηδένισιν τῆς ἰδίας ἡμῶν ἀνεξαρτησίας! Ὄχι, ὄχι! Ἔστω μέγας ὁ Ἰωάννης, ἀλλ' ἔστω καὶ τὸ Νόβγοροδ μέγα! Ἂς δοξάζηται ὁ Ἰωάννης διὰ τῆς καταστροφῆς τῶν ἐχθρῶν τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ οὐχὶ τῶν φίλων, οὐχὶ τῶν ἀδελφῶν τῆς ρωσικῆς χώρας, διὰ τῶν ὁποίων ἀπήλαυσε τὴν ἐν τῷ κόσμῳ δόξαν της! Ἂς θραύῃ τὰ δεσμὰ αὐτῆς, ἀλλ' ἂς μὴ θέλῃ νὰ δεσμεύσῃ τοὺς γενναίους καὶ ἐλευθέρους Νοβγοροδίνους! Ὁ Ἀχμὰτ ἔχει ἔτι τὸ θράσος ν' ἀποκαλῇ αὐτὸν ὑποτελῆ του· ἂς σπεύσῃ ὁ Ἰωάννης ἐναντίον τῶν βαρβάρων τῆς Μογγολίας καὶ ὁ πιστὸς ἡμῶν στρατὸς θ' ἀνοίξῃ αὐτῷ τὴν πρὸς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἀχμὰτ ἄγουσαν! Ὁπόταν δὲ καταντρίψῃ τὸν ἐχθρόν, τότε θὰ εἴπωμεν αὐτῷ: «Ἰωάννη! ἀπέδωκες τῇ ρωσικῇ χώρᾳ τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ὁποίαν ἡμεῖς οὐδέποτε ἀπωλέσαμεν. Κράτησον τοὺς θησαυρούς, οὓς εὗρες εἰς τὸ Ταταρικὸν στρατόπεδον· ἦσαν συνειλεγμένοι ἐκ τῆς χώρας σου· ἐπ' αὐτῶν δὲν ὑπάρχει σφραγὶς τοῦ Νόβγοροδ — ἡμεῖς δὲν ἀπετίσαμεν φόρους οὔτε πρὸς τὸν Βάτιον, οὔτε πρὸς τοὺς ἀπογόνους του! Κυβέρνησον μετὰ σοφίας καὶ δόξης· θεράπευσον τὰς βαθείας πληγὰς τῆς Ρωσίας· κατάστησον τοὺς ὑπηκόους σου καὶ ἀδελφοὺς ἡμῶν εὐτυχεῖς — καὶ ἂν ποτε αἱ ἡνωμέναι ἡγεμονίαι σου ὑπερβῶσι τὸ Νόβγοροδ κατὰ τὴν δόξαν, ἂν ἡμεῖς ἐπιφθονήσωμεν τὴν εὐημερίαν τοῦ λαοῦ σου, ἂν ὁ Ὕψιστος τιμωρήσῃ ἡμᾶς διὰ διχονοιῶν, συμφορῶν καὶ ταπεινώσεων, τότε, ὀμνύομεν εἰς τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας! — νὰ προσέλθωμεν οὐχὶ εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Πολωνίας, ἀλλὰ εἰς τὴν πόλιν τῶν βασιλέων Μόσχαν, ὡς πάλαι ποτὲ οἱ ἀρχαῖοι Νοβγοροδῖνοι προσῆλθον ἐνώπιον τοῦ γενναίου Ριούρικ. καὶ θὰ εἴπωμεν — οὐχὶ πρὸς τὸν Καζίμιρον, ἀλλ' εἰς σέ: «Γενοῦ ἡγεμὼν μας! ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα πλέον ν' αὐτοκυβερνηθῶμεν!».

»Συγκινεῖται. λαὲ μεγαλόφρον!... ἀπελθέτω μακρὰν ἡμῶν ὁ θλιβερὸς οὗτος κλῆρος! Ἔσο ἀείποτε ἄξιος τῆς ἐλευθερίας καὶ πάντοτε θὰ ἦσαι ἐλεύθερος! Οἱ οὐρανοὶ εἰσι δίκαιοι καὶ ῥίπτουσιν εἰς τὴν δουλείαν μόνους τοὺς φαύλους λαούς. Μὴ φοβοῦ τὰς ἀπειλὰς τοῦ Ἰωάννου, ὅταν ἡ καρδία σου φλέγεται ἐκ τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωτος καὶ πρὸς τοὺς ἱεροὺς αὐτῆς νόμους, ὅταν δύνασαι ν' ἀποθάνῃς ὑπὲρ τῆς τιμῆς τῶν προγόνων σου καὶ ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας σου.

»Ἀλλ' ἂν ὁ Ἰωάννης λέγει τὴν ἀλήθειαν, ἂν πράγματι ἡ ἐπαίσχυντος φιλοκέρδεια κατέλαβε τὰς ψυχὰς τῶν Νοβγοροδίνων, ἂν ἀγαπῶμεν τοὺς θησαυροὺς καὶ τὴν χλιδὴν πλειότερον τῆς δόξης καὶ τῆς ἀρετῆς, τότε ταχέως θὰ ἠχήσῃ ἡ ἐσχάτη ὥρα τῆς ἐλευθερίας ἡμῶν, καὶ ὁ κῶδων τῆς συνελεύσεως, τὸ ἀρχαῖον ὅμμα αὐτῆς, θὰ καταπέσῃ ἐκ τοῦ πύργου τοῦ Γιαροσλὰβ καὶ θὰ σιγήσῃ ἐς ἀεί!... Τότε, τότε θέλομεν ἐπιφθονήσῃ τὴν εὐτυχίαν τῶν λαῶν, οἵτινες οὐδέποτε ἐγνώρισαν τὴν ἐλευθερίαν. Ἡ φοβερὰ αὐτῆς σκιὰ θὰ ἐπιφαίνηται ἡμῖν ὡς ὠχρὸν φάσμα νεκροῦ, καὶ θὰ κατασπαράσσῃ τὰς καρδίας ἡμῶν δι' ἀνωφελοῦς μετανοίας!

» Ἀλλὰ μάθε, ὦ Νόβγοροδ! ὅτι σὺν τῇ ἀπωλείᾳ τῆς ἐλευθερίας, θέλει στειρεύσῃ καὶ ἡ μόνη πηγὴ τοῦ πλούτου σου. Αὕτη ἐμψυχόνει τὴν φιλοπονίαν, ἀκονίζει τὸ δρέπανον καὶ χρυσόνει τοὺς ἀγρούς· προσελκύει τοὺς ξένους εἰς τὴν χώραν μας μετὰ τοῦ πλούτου τοῦ ἐμπορίου· αὕτη δίδει πτερὰ εἰς τὰ πλοῖά μας, ὅταν ταῦτα φέρωνται ἐπὶ τῶν κυμάτων μετὰ τοῦ πλουσίου φορτίου των.... Ἡ πτωχία, ἡ πτωχία τιμωρεῖ τοὺς ἀναξίους ἐκείνους πολίτας, οἵτινες δὲν διετήρησαν τὴν κληρονομίαν τῶν πατέρων των! Θὰ ἐπισκιασθῇ ἡ δόξα σου, πόλι ἔνδοξε, θὰ ἐρημωθῶσιν αἱ πολυάνθρωποι συνοικίαι σου, αἱ εὐρεῖαι λεωφόροι σου θὰ καλυφθῶσιν ὑπὸ χόρτου καὶ ἡ μεγαλοπρέπειά σου, ἐκλείψασα εἰς τὸν αἰῶνα, ἔσται μύθος τῶν ἐπερχομένων γενεῶν. Μάτην ὁ πολυπράγμων διαβάτης ἐν μέσῳ τῶν θλιβερῶν ἐρειπίων θὰ ζητήσῃ τὸ μέρος, ἔνθα συνεδρίαζεν ἡ συνέλευσις, ἔνθα ἠγείρετο ὁ οἶκος τοῦ Γιαροσλὰβ καὶ ὁ ἐκ μαρμάρου ἀνδριὰς τοῦ Βαδίμ· οὐδεὶς θὰ τα δείξῃ. Καὶ θὰ σκεφθῇ μετὰ πικρίας καὶ θὰ εἴπῃ μόνον: «ἐνταῦθα ὑπῆρξε τὸ Νόβγοροδ!...»

***

Φοβερὰ ἐκ τοῦ λαοῦ βοὴ δὲν ἀφίνει ἤδη τὴν Μάρθαν νὰ ὁμιλήσῃ. «Ὄχι, ὄχι! θ' ἀποθάνωμεν ὅλοι ὑπὲρ πατρίδος!» ἀναφωνοῦσιν ἀναρίθμητοι φωναί. «Τὸ Νόβγοροδ εἶνε ὁ ἡγεμών μας! Ἂς ἔλθῃ μετὰ τοῦ στρατεύματός του ὁ Ἰωάννης!». Ἡ Μάρθα, ἱσταμένη παρὰ τὸν τοῦ Βαδίμου τόπον, χαίρει διὰ τὴν ἐνέργειαν, ἣν ὁ λόγος της προὐξένησεν. Ἵνα ἐξάψῃ δὲ πλειότερον ἔτι τὰ πνεύματα, ἐπέδειξεν ἄλυσσον, ἣν κροτήσασα διὰ τῶν χειρῶν της κατέρριψεν εἰς τὸ ἔδαφος· ὁ λαὸς ἐν τῇ ἐξάψει τῆς ὀργῆς του, καταπατεῖ διὰ τῶν ποδῶν τὰ δεσμά, ἀναφωνῶν: «Τὸ Νόβγοροδ εἶνε ὁ ἡγεμών μας! Πόλεμος, πόλεμος κατὰ τοῦ Ἰωάννου!» Μάτην ὁ ἐκ Μόσχας ἀπεσταλμένος ζητεῖ νὰ ὁμιλήσῃ ἀκόμη ἐκ μέρους τοῦ πρίγκιπος ἀπαιτῶν προσοχήν. Τολμηροί τινες ἐγείρουσι χεῖρα κατ' αὐτοῦ, καὶ ἡ Μάρθα ὤφειλε νὰ ὑπερασπίσῃ τὸν βογιάρον. Τότε οὗτος ἀνασύρει τὸ ξίφος αὐτοῦ, κτυπᾷ δι' αὐτοῦ τὸ ὑπόβαθρον τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Βαδίμου καὶ ὑψῶν τὴν φωνήν του, ἀναφωνεῖ μετὰ ψυχικοῦ ἄλγους: «Ὥστε ἂς ἐκραγῇ πόλεμος μεταξὺ τοῦ μεγάλου δουκὸς Ἰωάννου καὶ τῶν πολιτῶν τοῦ Νόβγοροδ! Ἂς ἐπιστραφῶσι τὰ ἔνορκα γράμματα[1]! Ὁ Θεὸς ἂς κρίνῃ τοὺς παρανομοῦντας!...» Ἡ Μάρθα ἐνεχείρισεν εἰς τὸν πρέσβυν τὰ γράμματα τοῦ Ἰωάννου καὶ παρέλαβε τὰ τοῦ Νόβγοροδ. Τῷ ἔδωκε φρουρὰν καὶ σημαίαν εἰρήνης. Τὸ πλῆθος ὑποχωρεῖ πρὸ αὐτοῦ. Ὁ Βογιάρος ἐξέρχεται τῆς πόλεως. Ἐκεῖ ἀνέμενεν αὐτὸν μοσχοβιτικὸν στράτευμα... Ἡ Μάρθα ἀκολουθεῖ αὐτὸν διὰ τοῦ βλέμματος, ἐρειδομένη ἐπὶ τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Βαδίμου. Ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Ἰωάννου ἱππεύει τὸν ἵππον του καὶ μετὰ θλίψεως προσβλέπει ἔτι τὸ Νόβγοροδ. Οἱ σιδηροῖ μοχλοὶ κροτοῦσιν ἐπὶ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως· καὶ ὁ βογιάρος ἐλαύνει ἡσύχως ἐπὶ τῆς εἰς Μόσχαν ἀγούσης, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν του, ἐνῷ αἱ ἑσπερινὰι ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ἐσβύνοντο ἐπὶ τῶν ἀπαστραπτόντων αὐτῶν ὅπλων.

(Ἕπεται συνέχεια).

Α. Γ. Κωνσταντινίδης

Ο ΠΟΘΟΣ ΜΟΥ

Ὅταν τὸ βλέμμα σου ταπεινωμένο
Μὲ πόνο ἀνέκφραστο ρίχνεις 'ς τὴ γῆ,
Πές μου, ξανθοῦλά μου, τί ἔχεις κρυμμένο;
Καὶ ποῦ τὰ στήθια σου φθείρει πληγή.

Κι' ὅταν χαρούμενη γλυκὰ γυρίζεις
Καὶ βλέπεις ρόδινο τὸν οὐρανό,
Πές, μὲ τὴ σκέψι σου ποῦ φτερουγίζεις,
Σὰν κλεῖς τὸ μάτι σου τὸ γαλανό;

Εἶναι μυστήρια γιὰ μὲ μεγάλα
Ἡ γῆ, τὰ μάτια σου, κι' ὁ οὐρανός,
Τῶνα κλεῖ' θάνατο. Μὰ τὰ δυὸ ἄλλα;
Νὰ μάθω εἶν πόθος μου παντοτεινός.

Δ. Ι. Μαργαρης

ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΑΓΩΓΗ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ Δ' ΚΑΙ Ε' Π. Χ. ΑΙΩΝΑ

ΠΑΙΔΙΑΙ, Ο ΕΝ ΤΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝΙΤΙΔΙ ΒΙΟΣ*

(Κατὰ τὸν **Paul Girard**)

Πλὴν τῆς μητρὸς καὶ τῆς τροφοῦ, ὁ παῖς ὑπεῖκε καὶ εἰς ἑαυτόν. Ἐμορφοῦτο ἀφ' ἑαυτοῦ διὰ τῶν παιδιῶν, εἰς ἃς ἐπεδίδετο, εἴτε ἔξω τοῦ οἴκου ἐν ὡρίμῳ πλέον ἡλικίᾳ, εἴτε ἐν τῇ γυναικωνίτιδι ἐν ἡλικίᾳ ἀβροτέρᾳ. Πιθανῶς δὲν εἶχον γυναικωνίτιδας πᾶσαι αἱ οἰκίαι. Καὶ αὐτῶν τῶν πλουσίων οἴκων αἱ διαστάσεις ἦσαν ἐλάχισται. Τὰ ἐρείπια τῆς Πομπηΐας καὶ τὰ ἔτι καὶ νῦν, ἐπὶ τοῦ χώρου τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, παρὰ τὰς κλιτῦς τῆς Ἀκροπόλεως, ἐπὶ τῶν λόφων, ὁρώμενα ἴχνη κατοικιῶν, ἀποδεικνύουσι τὸ ἐναντίον. Ὁ Ἀθηναϊκὸς οἶκος ἦτο ἐν γένει μικρός. Ἀλλ' ὅμως πλεῖστοι περιεῖχον γυναικωνῖτιδα, ἐν ᾗ ἡ γυνὴ διέμενε νηθουσα, ὑφαίνουσα, ραφιδεύουσα, καταγινομένη περὶ τὸν κόσμον αὐτῆς. Τὰ γραπτὰ ἀγγεῖα δίδουσιν εἰκόνα τινὰ τῶν οἰκιακῶν τούτων σκηνῶν, ἃς οἱ ἀττικοὶ τεχνῖται διεσκεύαζον διὰ τῆς χάριτος, ἣν εἰς πᾶν ἐγνώριζον ν' ἀποδίδωσι. Δι' ἀφελείας, ἧς οὐκ ὀλίγα παραδείγματα παρέχουσιν ἡμῖν αἱ ἐπὶ τῶν ἀγγείων γραφαί, παρίστων διὰ τῆς ἀπεικονίσεως στύλου, κίονος μετὰ τοῦ κιονοκράνου αὐτοῦ, θύρας ἡμιανεωγμένης, σκηνήν τινα τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ οἴκου. Ἕδραι μεγάλαι μετὰ ποδῶν κομψῶς κυρτουμένων, καὶ μετὰ προσκλίντρων ἑδρέων καὶ στρογγύλων, σκολύθρια τύλεσι κεκαλυμμένα, καλαθίσκοι ἐρίου, κάτοπτρα, κόφινοι, ἀπετέλουν τὴν συνήθη ἐπίπλωσιν τῶν αἰθουσῶν τούτων, ἃς ἐχρησιμοποίουν αἱ ἀτθίδες, ὡς ἐργαστήρια καὶ κομωτήρια. Ἐν τῷ ἠρέμῳ τούτῳ διαμονητηρίῳ, ἅμα τὸ παιδίον ἄρξηται βαδίζον μόνον, παίζει καὶ τέρπεται. Οἱ Ἀθηναῖοι οὐ μόνον δὲν ἐκώλυον τὰς παιδιάς, ἀλλ' ἐνεθάρρυνον αὐτάς· τοῦτο τοὐλάχιστον καταφαίνεται ἐκ τῶν περὶ ἀγωγῆς γραφέντων φιλοσόφων. Ὁ Πλάτων συνιστᾷ, ὅπως «καὶ ἔτι ἐξέτει ἤθει ψυχῆς παιδιῶν δέον ἂν εἴη.»

Πράγματι συμβουλεύει

«τὸν ὁτιοῦν ἀγαθὸν ἄνδρα μέλλοντα ἔσεσθαι τοῦτο αὐτὸ ἐκ παίδων εὐθὺς μελετᾶν δεῖν παίζοντά τε καὶ σπουδάζοντα ἐν τοῖς τοῦ πράγματος ἑκάστοις προσήκουσιν· οἷον τὸν μέλλοντα ἀγαθὸν ἔσεσθαι γεωργὸν ἢ τινα οἰκοδόμον, τὸν μὲν οἰκοδομοῦντά τε τῶν παιδείων οἰκοδομημάτων παίζειν χρή, τὸν δ' αὖ γεωργοῦντα, καὶ ὄργανα ἑκατέρῳ σμικρά, τῶν ἀληθινῶν μιμήματα, παρασκευάζειν· τὸν τρέφοντα αὐτῶν ἑκάτερον καὶ δὴ καὶ τῶν μαθημάτων ὅσα ἀναγκαῖα προμεμαθηκέναι προμανθάνειν, οἷον, τέκτονα μετρεῖν ἢ σταθμᾶσθαι καὶ πολεμικὸν ἱππεύειν παίζοντα ἤ τι τῶν τοιούτων ἄλλο [ποιοῦντα] καὶ πειρᾶσθαι διὰ τῶν παιδιῶν ἐκεῖσε τρέπειν τὰς ἡδονὰς καὶ ἐπιθυμίας τῶν παίδων, οἳ ἀφικομένους αὐτοὺς δεῖ τέλος ἔχειν.

Ὡς βλέπομεν, ὑπάρχει ἐν τοῖς ἀνωτέρω πρόγραμμα διδακτικῶν παιδιῶν ἀνακαλουσῶν τὰς εὐφυεῖς συστροφὰς τῆς παιδαγωγίας τοῦ Φενελῶνος. Ἀλλ' αἱ παιδιαί, ἃς ὁ Πλάτων προτιμᾷ,

«εἰσὶ τοῖς ἡλικιώτοις αὐτοφυεῖς τινες, ἃς ἐπειδὰν ξυνέλθωσιν αὐτοὶ σχεδὸν ἀνευρίσκουσιν».

Καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἀποδέχεται τὰς παιδιὰς λέγων·

«Ἡ τε γὰρ παιδιὰ χάριν ἀναπαύσεώς ἐστι, τὴν δ' ἀνάπαυσιν ἀναγκαῖον ἡδεῖαν εἶναι (τῆς γὰρ διὰ πόνων λύπης ἰατρεία τίς ἐστι)· καὶ τὴν διαγωγὴν ὁμολογουμένως δεῖ μὴ μόνον ἔχειν τὸ καλόν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἡδονήν».

Μήπως τοῦτο δὲν ἀνταποκρίνεται εἴς τινα τῶν φυσικῶν ἀναγκῶν;

«Ἅμα δὲ καὶ δεῖ τοὺς παῖδας ἔχειν τινὰ διατριβήν, καὶ τὴν Ἀρχύτου πλαταγὴν οἴεσθαι γενέσθαι καλῶς, ἣν διδόασι τοῖς παιδίοις, ὅπως χρώμενοι ταύτῃ μηδὲν κατεαγνύωσι τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν· οὐ γὰρ δύναται τὸ νέον ἡσυχάζειν».

Ὥστε πρὸ δισχιλίων καὶ πλέον ἐτῶν ὑπῆρχον παιδιαί, δι' ὧν οἱ γονεῖς ἔμενον ἥσυχοι.

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἡ πρᾶξις ἦτο σύμφωνος τῇ θεωρίᾳ, διότι ἐσαεὶ ὁ νεκρὸς Ἀθηναῖος φαίνεται ἐνθουσιῶν ἐπὶ ταῖς παιδιαῖς. Αἱ παιδιαί, ἃς τὰ παιδία προτιμῶσιν, εἶνε αἱ ὑπ' αὐτῶν ἐφευρισκόμεναι· ἐὰν δώσητε αὐτοῖς ὡραῖα ἀθύρματα, καταφρονοῦσιν ἢ θραύουσιν αὐτά, ἐνῷ μετὰ πτύου καὶ ὀλίγης ἄμμου παίζουσιν ἐπὶ μακρὸν χρόνον οὐδόλως ἀποκάμνοντα. Ὁ παῖς τῶν Ἀθηνῶν εἴπετο τῷ κοινῷ νόμῳ· ἐπιδέξιος

ἔπλαττεν ἔνδον οἰκίας ναῦς τ' ἔγλυφεν,
ἁμαξίδας τε σκυτίνας εἰργάζετο,
κἀκ τῶν σιδίων βατράχους ἐποίει.

Ἴσως ὡσαύτως, ὡς ὁ Λουκιανός, ἀνέπλαττεν ἀποξέων τὸν κηρὸν «βόας ἢ ἵππους ἢ καὶ νὴ Δί' ἀνθρώπους», ἢ ἐτεκταίνετο, ὡς Διονύσιος ὁ τύραννος, «ἁμάξιας καὶ λυχνίας καὶ δίφρους ξυλίνους καὶ τραπέζας».

Εἰς τὰ ἀριστουργήματα ταῦτα τῆς παιδικῆς ὑπομονῆς προσετίθεντο ὡραῖα ἀθύρματα, διδόμενα ὑπὸ τῶν γονέων. Ὁ Στρεψιάδης διηγεῖται, ὅτι διὰ τοῦ πρώτου Ἡλιαστικοῦ ὀβολοῦ, ὃν ἔλαβεν, ἠγόρασεν ἐν Διασίοις «ἁμαξίδα» διὰ τὸ τέκνον αὐτοῦ. Οἱ κοροπλάσται, οἱ κατασκευάζοντες τὰ διὰ διαφόρους χρήσεις προωρισμένα εἰδώλια, εἰργάζοντο καὶ διὰ τοὺς παῖδας· ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν ἐξήρχοντο τὰ ποικιλόμορφα ἐκεῖνα ἀθύρματα, αἱ ἔναρθροι πλαγγόνες, οἱ διὰ τροχίσκων συρόμενοι ἵπποι, ὧν τοσαῦτα παράδοξα εἴδη διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν ἐν τοῖς τάφοις.

Ἐκ τῶν προσφιλῶν παιδιῶν τοῦ νεαροῦ Ἀθηναίου ἦσαν οἱ ἀστράγαλοι· ἠρέσκετο εἰς αὐτὴν ἐκ παίδων· ἔπαιζε δὲ αὐτοὺς καὶ ἐπὶ τῆς παλαίστρας ἔτι αὐτῆς, παρὰ τῷ οὐδῷ τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας. Τόμον ὅλον δύναται τις νὰ πληρώσῃ θέλων νὰ περιγράψῃ λεπτομερῶς πάσας τὰς παιδιὰς ταύτας. Καὶ κατ' αὐτὴν ἔτι τὴν ἀρχαιότητα πολλοὶ συγγραφεῖς ἐπειράθησαν τοῦτο· γνωστὸν δὲ ἦτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις σύγγραμμά τι τοῦ Σουητωνίου, ἐν ᾧ ὁ σοβαρὸς τῶν Καισάρων ἱστορικὸς συνέλεξε πάσας τὰς μαρτυρίας περὶ τῶν προσφιλῶν παιδιῶν, οὐ μόνον τῶν ἐν Ἀθήναις, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν ἁπάσῃ τῇ Ἑλλάδι.

Πολλοὶ τῶν νεωτέρων σοφῶν ἐκτενεῖς ἔγραψαν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου πραγματείας, ὧν καλλίστη εἶνε ἡ τοῦ κ. Grasbeyer. Παράδοξον μὲν βεβαίως φαίνεται νὰ βλέπωμεν τοὺς αὐστηροὺς τῆς παλυμαθείας νόμους εἰς τοσοῦτο ἐλαφρὰς ὑποθέσεις ἀναφερομένους, ἀλλ' ὅμως πρέπει ν' ἀναγνωρίσωμεν, ὅτι ἡ μελέτη τοῦ Γερμανοῦ ἀρχαιολόγου εἶνε ὅσον τὸ δυνατὸν τελεία καὶ ὅτι διαφωτίζει πολλὰ κακῶς ἐγνωσμένα μέρη τοῦ ἀρχαίου βίου. Εἰς τὸ σύγγραμμα δὲ τοῦτο παραπέμπω τοὺς ἐπιθυμοῦντας εὐρυτέρας πληροφορίας περὶ τῶν ἐν χρήσει παρ' Ἀθηναίοις παιδιῶν. Ἐνταῦθα θέλω ἀρκε-

1 Ἔνορκα γράμματα, ἐκαλοῦντο αἱ συνθῆκαι συμμαχίας. Κατὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου αἱ συνθῆκαι αὗται ἐπε τρέφοντο.

* Σημ. Δ. Ἔδδ Ἐκ τοῦ ὡραίου τούτου ἀποσπάσματος τῆς Education Athénienne τοῦ κ. Παύλου Ζιράρ, ἣν ἐβράβευσεν ἡ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιγραφῶν καὶ τῶν Γραμμάτων τῶν Παρισίων, ἀναγκαζόμεθα νὰ παραλείψωμεν τὰς πλουσιωτάτας παραπομπὰς καὶ ὑποσημειώσεις δι' ἔλλειψιν ἱκανοῦ χώρου, ἐλπίζοντες ταχέως νὰ ἐκδοθῇ τὸ ὅλον ἔργον ὑπὸ τοῦ μεταφράζοντος αὐτὸ ἀγαπητοῦ ἡμῶν συνεργάτου κ. Ἀλ. Καράλη.

σθῆ ν' ἀναμνήσω σκηνάς τινας συνήθεις ἀναπαραγομένας ὑπὸ τῶν ζωγράφων τῶν ἀγγείων, καὶ ὧν ἡ ἔννοια δυσκόλως κατανοεῖται.

Ἐν τοῖς συνήθεσιν ἀθύρμασι τῶν παίδων εὕρηνται μικραὶ οἰνοχόαι ἀνάλογοι τὸ πάχος πρὸς τὸ ἀνάστημα. Πλεῖστα τοιαῦτα ἀγγεῖα ὑπάρχουσιν ἐν ταῖς εὐρωπαϊκαῖς συλλογαῖς. Μέγαν ἀριθμὸν τούτων κατέχει τὸ ἐν Ἀθήναις Πολυτεχνεῖον, πλεῖστα δὲ ὑπάρχουσιν ἐν Βερολίνῳ, Παρισίοις καὶ Πετρουπόλει. Αἱ μορφαὶ τῶν ἀγγείων τούτων εἶνε ἐρυθραί, ἐξέχουσαι, ἐπεξειργασμέναι διὰ λευκῶν καὶ χρυσῶν κόσμων· τὰ ἐπ' αὐτῶν εἰκονιζόμενα πρόσωπά εἰσι παῖδες, γυμνοὶ σχεδὸν πάντοτε, μὴ φέροντες ἔτι τὸν εὐρὺν χιτῶνα, ὃν θέλομεν ἴδῃ φέροντας παρὰ τῷ γραμματιστῇ καὶ τῷ καθαριστῇ. Θῶμιγξ περίαπτον φέρουσα περιβάλλει τὸ στῆθος, ὡς ἀορτήρ. Ἐνίοτε φέρουσι χιτῶνα χριδωτόν, εἰς τὸ ἔμπροσθεν δ' ἀνοικτόν. Τινὲς τῶν μικκύλων τούτων εἰκόνων φαίνονται ἀναπαριστῶσαι τὰς συνήθεις παιδικὰς τέρψεις. Ἐπί τινων τούτων εἰκονίζεται παιδάριον σύρον ἅμαξαν βαναύσως ἐπεξειργασμένην, ἐπ' ἄλλων δὲ πολλὰ παιδία παίζοντα μετὰ οἰνοχοῶν.

Ἀλλαχοῦ παιδάριόν τι τριετὲς μόλις καταγίνεται εἰς τὴν ἀθῶαν τῆς κηπουρικῆς παιδιάν: συνάπτον τὰς δύο αὐτοῦ χεῖρας κομίζει χῶμα εἰς τὴν βᾶσιν λεπτοῦ κορμοῦ δένδρου περυτευμένου εἰς τὴν γῆν· ἕτερον ἕρπει πρὸς χθαμαλὴν τράπεζαν, ἐφ' ἧς παράκειται δειπνάριον, οὗ ὀρέγεται. Ἐν ταῖς σκηναῖς ταύταις μίγνυνται διάφορα οἰκιακὰ ζῷα, ἐξ ἐκείνων, ἅτινα οἱ Ἀθηναῖοι ἠρέσκοντο διατηροῦντες ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν: ἡμέρας νῆσσα, ἣν τὸ παιδίον πειρᾶται νὰ συλλάβῃ· δορκὰς ἐξημερωμένη, ἧς ἐπὶ τῆς ράχεως βρενθύεται μικρὸς ἱππεύς· αἴξ καλπάζουσα, ἣν νεαρὰ ἡνίοχος, ἄνωθεν τοῦ ἁρματος παροξύνει διὰ χλωροῦ κλαδίσκου. Ἀλλὰ τὸ συχνότερον ἐν ταῖς συνθέσεσι ταύταις ἀπαντῶν ζῷον εἶνε ὁ κύων, ὁ μελιταῖος κύων, ὁ ἔχων αἰχμηρὸν ρύγχος καὶ οὐρὰν ὡς σάλπιγγα, ὁ συνοδός, ὁ φίλος τῶν παίδων καὶ τῶν γυναικῶν, ὁ μαμμόθρεπτος τοῦ οἴκου κάτοικος, οὗτινος ἡ εὐφυὴς ὄψις ἦτο προσφιλὴς τοῖς Ἀττικοῖς ζωγράφοις. Ἀλλ' ὅμως δὲν παρίσταται πάντοτε ὑπεικων εἰς τὰς θελήσεις τῶν ἄλλων· ἔν τινι ἀγγείῳ εἰκονίζεται διώκων παιδίον κρατοῦν πλακοῦντα· τὸ παιδίον φεύγει, ὁ δὲ κύων διώκει αὐτὸ ἀπειλῶν διὰ τῶν ὀδόντων, ἐὰν μὴ λάβῃ μερίδιον. Συχνότερον παίζει μετὰ τῶν νέων αὐτοῦ κυρίων, οἵτινες ἀμείβουσι τὰς εὐαρέστους στιγμάς, καθ' ἃς τέρπει αὐτούς, διὰ θωπειῶν καὶ λιχνευμάτων. Ἐνίοτε μάλιστα ζευγνύμενος εἰς μικρὰν ἅμαξαν συγκατατίθεται νὰ σύρῃ αὐτοὺς καὶ φαίνεται εὐχαριστούμενος, ὡς προδιαθέτων εἰς τὰς συγκινήσεις, ἃς ἐπιφυλάσσουσιν αἱ σταδιοδρομίαι.

Ἐξ αὐτῶν καταφαίνονται αἱ συνήθεις τοῦ νεαροῦ Ἀθηναίου παιδιαί. Θεώμενός τις ἐγγύτερον τὰς εἰκόνας ταύτας διαβλέπει ἕτερόν τι ἢ ἁπλᾶς σκηνὰς τοῦ παιδικοῦ βίου: διαβλέπει τὴν ἀνάμνησιν μιᾶς τῶν μεγάλων Ἀττικῶν ἑορτῶν, τῶν Ἀνθεστηρίων.

Τοιοῦτον ἦτο, ὡς γνωστόν, τὸ ὄνομα τῆς πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου ἀρχαιοτάτης Ἀττικῆς ἑορτῆς, ἥτις ἤγετο περὶ τὰ τέλη τοῦ Φεβρουαρίου καὶ διήρκει ἡμέρας τρεῖς. Ἐκαιρέτιζον τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἔαρος καὶ τὸ ἄνοιγμα τῶν πρώτων ἀνθέων· ἦτο ὡσαύτως ἡ ἑορτὴ τοῦ νέου οἴνου, ὃν ἐξέθετον εἰς πώλησιν καὶ ὃν ἐπρομηθεύοντο οἱ ξένοι καὶ οἱ ἐν τοῖς δήμοις οἰκοῦντες. Καθ' ἑκάστην ἄλλως ἡμέραν ἤγοντο καὶ ἑορταί. Τὴν πρώτην ἡμέραν ἤνοιγον τοὺς πίθους καὶ ἐγεύοντο τοῦ οἴνου τοῦ ἔτους, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἡμέρα αὕτη ἐκλήθη *Πιθοίγια*. Ἕκαστος πολίτης προσέφερεν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ θυσίαν, παρόντων τῶν δούλων, οἵτινες κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ πράξωσι καὶ εἴπωσιν ὅ,τι ἂν ἤθελον. Παροιμία τις ἀνεμίμνησκε τὴν ἄδειαν ταύτην. «Θύραζε, Κᾶρες, οὐκέτ' Ἀνθεστήρια»: ὑπαινιγμὸς σημαίνων τὴν ἐλευθερίαν τὴν παρεχομένην τὴν πρώτην ἡμέραν, ἣν ἀναμφιβόλως δὲν ἀπελάμβανον καὶ κατὰ τὰς λοιπάς. Κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν ἐτελεῖτο ἡ ἱερὰ πομπὴ ἡ φέρουσα εἰς τὸν Κεραμεικὸν καὶ ἐπανάγουσα εἰς Λήναιον τὸ ἀρχαῖον ξύλινον ἄγαλμα τοῦ Διονύσου Ἐλευθερέως. Τὴν ἑορτὴν ταύτην γινομένην τὴν ἑσπέραν ὑπὸ τὰς αὐγὰς τῶν πυρσῶν, συνῴδευον ᾄσματα, χοροί, προσωπιδοφορίαι. Τὸ κύριον μέρος τῆς ἑορτῆς ἀπετέλει τὸ δεῖπνον τὸ συναθροίζον ἐν τῷ θεάτρῳ τοὺς πλείστους ἐκ τῶν μετασχόντων τῆς πομπῆς. Ἦτο τὸ δεῖπνον τῶν Χοῶν, ἡ δὲ λέξις αὕτη ὑπεσήμαινε τὸ σύνολον τῶν ἀποτελούντων τὴν δευτέραν ἡμέραν ἑορτῶν. Παράδοξον εἰκόνα τῆς δημοσίας ταύτης εὐωχίας παρέχει ἡμῖν ὁ Ἀριστοφάνης ἐν Ἀχαρνεῦσιν. Ἕκαστος ἔφερε τὴν τροφὴν αὐτοῦ. Ἐτρωγον τότε ἐν γένει μακροὺς ἄρτους μετὰ ἔντους προκαλοῦντας τὴν πόσιν.

Εἰς τὰ πατροπαράδοτα ταῦτα ἐδέσματα προτετίθεντο καὶ ἕτερα λεπτότερα. Μὴ λαμβάνων τις κατὰ γράμμα τὴν περιγραφὴν τοῦ Ἀριστοφάνους, βλέπει ὅτι τὰ αὐτοσχέδια ταῦτα δεῖπνα συνέκεντο ἐνίοτε ἐκ πολλῶν ἐδεσμάτων. Τράπεζαι, προσκεφάλαια, διετίθεντο ἐκ τῶν προτέρων τῇ φροντίδι τοῦ ἱερέως τοῦ Διονύσου, τὸ δὲ πλεῖστον τῶν Ἀθηναίων διεσπείρετο ἐπὶ τῶν βαθμίδων, ἀποτελοῦν ὑπὸ τὴν κινουμένην ὑπὸ τῶν πυρσῶν λάψιν εὔθυμον καὶ γραφικὴν εἰκόνα. Τότε ἤρχετο παράδοξός τις ἅμιλλα. Οἱ πόται παρετάσσοντο κρατοῦντες ἕκαστος χόαν πλήρη οἴνου, εἰς δὲ τὸ ὑπὸ τῆς σάλπιγγος διδόμενον σημεῖον, ἐκένουν ἀπνευστὶ τὸ περιεχόμενον. Ὁ ταχύτερον κενῶν τὸν χόα ἀνεκηρύσσετο νικητὴς καὶ ἐλάμβανεν ἀμοιβὴν ἀσκὸν νέου οἴνου. Ἡ ἐκ τοῦ θεάτρου ἐπάνοδος ἦτο θορυβώδης· ἐπανήρχοντο ᾄδοντες ὑπὸ τὰ τύμπανα· φαιδροὶ κῶμοι περιεφέροντο ἀνὰ τὴν πόλιν, ἥτις καθ' ὅλην τὴν νύκτα εἶχεν ὄψιν τερπνὴν καὶ ταραχώδη. Τὴν νύκτα ταύτην τῆς μέθης καὶ τῆς βακχικῆς παραφορᾶς διεδέχετο ἡμέρα θλίψεως, ἡ ἡμέρα τῶν Χύτρων, δι' ἧς ἐπεραιοῦντο τ' Ἀνθεστήρια. Τὴν ἡμέραν ταύτην ἕκαστος Ἀθηναῖος ἔβραζεν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ πυρὸς συμβολικὰς βοτάνας προωρισμένας πρὸς τροφὴν τῶν σκιῶν, αἵτινες, καθ' ἃ ἐνόμιζον, ἀνήρχοντο ἐπὶ τῆς γῆς. Ταὐτοχρόνως, ἵδρυον ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Ληναίου τοὺς δεκατέσσαρας βωμούς, ἐφ' ὧν ὤφειλον νὰ θύσωσιν αἱ δεκατέσσαρες *γεραραί*, ἐκλεγόμεναι μεταξὺ τῶν ἐξ εὐγενῶν ἑλκουσῶν τὸ γένος γυναικῶν, αἵτινες ὡδήγησαν τὴν προτεραίαν τὴν σύζυγον τοῦ ἄρχοντος βασιλέως ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διονύσου, ἐν ᾧ ἐτελεῖτο ἡ μετὰ τοῦ θεοῦ μυστικὴ αὐτῆς ἕνωσις.

Τοιαῦτα ἦσαν τὰ κυριώτατα τῶν Ἀνθεστηρίων σημεῖα. Τὴν ἑορτὴν ταύτην ἀνακαλοῦσιν αἱ πλεῖσται τῶν περιγραφεισῶν μικρῶν εἰκόνων. Αἱ ἅμαξαι αὗται, αἱ ὑπὸ τῶν μικρῶν παιδικῶν χειρῶν κρατούμεναι, ὑπαινίσσονται τὴν ἀγομένην ἀγοράν, εἰς ἣν μετέβαινον διὰ ν' ἀγοράσωσιν οὐ μόνον οἶνον, ἀλλὰ παντοειδῆ ἀντικείμενα, καὶ ἄθύρματα ἔτι, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς μικρᾶς ἁμάξης, ἣν ὁ Στρεψιάδης ἠγόρασεν ἐν Διασίοις διὰ τὸν υἱόν αὐτοῦ.

Τὰ Διάσια ἀπετέλουν τὴν παράτασιν τῶν Ἀνθεστηρίων. Ἐτελοῦντο τὴν 23ην τοῦ Ἀνθεστηριῶνος, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Μαρτίου, πρὸς τιμὴν τοῦ Διὸς Μειλιχίου, καὶ συνηνοῦντο μετὰ τῆς προειρημένης ἑορτῆς διὰ τῆς μεγάλης ἀγορᾶς, ἥτις ἤρχετο κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῶν Πιθοιγίων.

Ἀλλ' ὅ,τι ἰδίᾳ παρίστων αἱ παιδικῶν διαστάσεων μικραὶ οἰνοχόαι, ἦσαν αἱ σχετικαὶ πρὸς τοὺς χόας σκηναί. Αἱ ἐπ' αὐτῶν εἰκονιζόμεναι ἅμαξαι, αἱ ὑπὸ κυνῶν καὶ αἰγῶν συρόμεναι, εἶνε πιθανῶς ἀναμνήσεις ἐκείνων, δι' ὧν πολλοὶ Ἀθηναῖοι ἠκολούθουν τὴν εἰς τὸν Κεραμεικὸν μεταβαίνουσαν πομπήν. Γνωστὴ ἡ τῶν Ἀθηναίων, μάλιστα δὲ τῶν Ἀτθίδων, κλίσις πρὸς τὰς πολυτελεῖς ἁμάξας. Ὁ Δημοσθένης εἰκονίζει ἡμῖν τὴν γυναῖκα τοῦ Μειδίου μεταβαίνουσαν εἰς τὰς Ἐλευσινίας ἑορτὰς ἐπὶ ἁμάξης συρομένης ὑπὸ δύο λευκῶν ἐκ Σικυῶνος ἵππων. Ἐν τοῖς Ἀνθεστηρίοις, ὡς καὶ ἐν τοῖς Ληναίοις, τῇ ἑτέρᾳ ταύτῃ μεγάλῃ Διονυσιακῇ ἑορτῇ τελουμένῃ κατὰ τὸν Ἰανουάριον μῆνα, πολλαὶ ἅμαξαι εἵποντο τῇ πομπῇ ἢ παρετάσσοντο κατὰ τὴν παρέλασιν αὐτῆς, ὅπως κάλλιον οἱ ἐν αὐταῖς ἐπιβαίνοντες ἴδωσι παρελαύνουσαν τὴν πομπήν· ἀντήλλασσον δ' οὗτοι πρὸς ἀλλήλους ποικίλας εὐτραπέλους λοιδωρίας. Καὶ εἰς αὐτὰς τὰς γυναῖκας ἐπετρέπετο βεβαίως ν' ἀποτινάσσωσι τὴν συνήθη αὐτῶν ἐπιφυλακτικότητα, ἵν' ἀποκριθῶσιν εἰς τοὺς ἀποτεινομένους αὐταῖς ἀστείους λόγους· γνωρίζομεν ἄλλως τε, ὅτι κατὰ τὰς Ἐλευσινίους ἑορτὰς ἐξετόξευον κατ' ἀλλήλων ἀπὸ τῶν ἁμαξῶν αὐτῶν σκώμματα χαρακτῆρος ἀμφιβόλου. Αἱ ἅμαξαι αὗται τῶν χοῶν ἀναπαρίστανται ἐπὶ τῶν ἀγγείων τούτων...

Σχετικὴν σκηνὴν παριστᾷ περίεργός τις οἰνοχόη τοῦ Μουσείου τοῦ Λούβρου. Παιδίον γυμνὸν φέρον θώμιγκα μετὰ περιάπτου, παρίσταται βαδίζον μεγάλοις βήμασι καὶ σύρον διὰ τῆς δεξιᾶς ἅμαξαν μετὰ μακροῦ ρυμοῦ. Ἡ λαβὶς τοῦ ρυμοῦ τούτου κοσμεῖται ὑπὸ μικρᾶς πλαγγόνος προσαρτιζομένης διὰ λεπτῆς χορδῆς. Ἡ ἅμαξα εἶνε σχετικῶς μεγάλη· οἱ τροχοὶ καταφανεῖς. Ἀλλὰ τὸ ἀξιοπαρατήρητον εἶνε ἡ καλύπτουσα αὐτὴν ἐκ φύλλων σκιάς, ὑφ' ἣν κάθηται γυνή τις. Εἶνε, ὡς φαίνεται, ἡ ἀνθοστεφὴς ἅμαξα τῶν Χοῶν, ἐπανερχομένη ἐκ τοῦ Κεραμεικοῦ, ἡ ἀκολουθοῦσα τὴν βακχικὴν πομπὴν μέχρι τοῦ θεάτρου, ἔνθα ἐγένετο ὁ περὶ οὗ εἴπομεν πότος. Ἴσως ἐν τῇ εἰκόνι ταύτῃ δύναταί τις ν' ἀπαντήσῃ ἀνάμνησιν τῆς θριαμβευτικῆς ἁμάξης, ἥτις τὴν ἑσπέραν ὡδήγει τὴν σύζυγον τοῦ ἄρχοντος βασιλέως παρὰ τῷ θείῳ αὐτῆς συζύγῳ. Ἡ πομπὴ τῶν Χοῶν εἶχε νυμφικὸν χαρακτῆρα, καὶ ἡ ὥρα μάλιστα, καθ' ἣν ἐτελεῖτο, οἱ πυρσοί, οἱ φωτίζοντες αὐτήν, ἀνταπεκρίνοντο ἀκριβῶς πρὸς τοὺς ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ γάμου τελουμένους θεσμούς. Πιθανὸν ὁ τεχνίτης ἀνεμνήσθη τῆς λεπτομερείας ταύτης, ἣν καὶ ἀπεικόνισε μετά τινος ἐλευθεριότητος συμφώνου πρὸς τὴν φύσιν τῶν μικρῶν τούτων σκιαγραφιῶν.

(Ἕπεται τὸ τέλος)

Α. Καρλαης

GEORGES DURUY

ΕΝ ΑΡΜΟΝΙΑ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

(Συνέχεια)

«Λοιπόν;» ἠρώτησεν ἡ Κλαίρη, ἀφοῦ περιῆλθε μετὰ τοῦ συζύγου της ἀνὰ ἓν τὰ δωμάτια, «δὲν μοι λέγετε, ὅτι εἰργάσθημεν καλά, ἡ μαμὰ καὶ ἐγώ;»

— Ἀλλὰ βεβαίως, φιλτάτη μου.... καὶ θαυμάσια.

— Τί παράδοξον ὕφος ἔχετε... Δὲν φαίνεσθε πράγματι εὐχαριστημένος.... Τί σᾶς ἀπαρέσκει;

— Τίποτε, σᾶς βεβαιῶ.... Εἶνε ὡραιότατα καὶ πολυτελέστατα τὰ πάντα... Ὀλίγον ὑπερβολικὰ εὑρίσκω ἴσως τὰ χρυσώματα... Ἀλλὰ μὲ τὸν χρόνον θὰ σβεσθῶσιν, ἐλπίζω. Παρὰ πολλὴν χρῆσιν ἐπίσης, κατ' ἐμέ, τοῦ χνοώδους ὑφάσματος... Θὰ προετίμων ὀλίγα ὑφάσματα παλαιά, ποῦ καί που... Ἀλλὰ γνωρίζετε, ὅτι δὲν εἶμαι πολὺ εἰδήμων εἰς αὐτὰ τὰ ζητήματα... Ἡ κατοικία σας θά σας κάμῃ τιμήν.

— Διατί ὄχι ἡ κατοικία *μας*;

— Ἡ κατοικία *μας*, ἀφοῦ τὸ θέλετε.

Ἐνδομύχως ἐσκέπτετο, ὅτι ἡ πολυτελὴς ἐκείνη, ἀλλὰ κοινοτάτη, οἰκία ὡμοίαζεν, ὡς πρὸς τὴν μεγαλοπρέπειαν μὲ ξενοδοχεῖον.

Τὴν πρώτην ταύτην ἐντύπωσιν διεδέχθη ἡ παρήγορος ἰδέα, ὅτι δὲν θὰ ἔμενε πλέον ὑπὸ τὴν αὐτὴν μετὰ τῆς πενθερᾶς του στέγην καὶ ὅτι θὰ ἐγίνετο τέλος κύριος ἀπόλυτος τῆς συζύγου του. Μετ' εὐχαριστήσεως ἐνεκατεστάθη ἐν τῷ γραφείῳ του, ἐν ᾧ, χάρις εἰς τὰ βιβλία, τοὺς χάρτας, τὰς φωτογραφίας καὶ τὰς εἰκόνας, δι' ὧν ἐκάλυψε τοὺς τοίχους, εὕρισκε ποιάν τινα ἄνεσιν καὶ τι τὸ οἰκεῖον πρὸς ἑαυτόν, ἀκριβῶς ὅ,τι ἐστερεῖτο τὰ ἄλλα δωμάτια. Ἤρξατο τῆς ἐργασίας του μετὰ πολλοῦ ζήλου· προσέθεσε νέον κεφάλαιον εἰς τὸ μυθιστόρημά του. «Τέλος, εἶπε τῇ Κλαίρῃ, θὰ κατορθώσω νὰ κερδίσω τὸν ἀπωλεσθέντα χρόνον. Ἐὰν ἐγνωρίζετε πόσον ἐπιθυμῶ νὰ περατώσω τὸ βιβλίον μου τοῦτο καὶ νὰ ἴδω ἂν ἡ προαγγελθεῖσα ὑπὸ τῆς κ. δὲ Σιζεράκ ἐπιτυχία ἦτο δικαιολογημένη!...»

— Ὡραῖα ταῦτα πάντα, ἀπήντησεν ἡ νέα σύζυγος, ἀλλὰ λησμονεῖτε, ὅτι ἔχομεν καὶ τὰς ἐπισκέψεις μας ν' ἀποδώσωμεν;..

Ἀπὸ τῆς πρώτης ἤδη ἑβδομάδος τοῦ Νοεμβρίου, τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Βλοὺμ δωρηθὲν κλειστὸν ὄχημα ἐτέθη εἰς ἐνέργειαν. Ἐκάστην πρωΐαν, ἡ Κλαίρη ἐσημείου κατάλογον ὀνομάτων καὶ διευθύνσεων...

Εἰσήρχοντο ἐν τῇ πρώτῃ αἰθούσῃ τῶν οἰκιῶν των, ἐν ᾗ εὑρίσκοντο ἤδη ὀκτὼ ἢ δέκα κυρίαι, καθήμεναι κυκλικῶς, ἐν στάσει σοφῶν πλαγγόνων. Ἡ Κλαίρη παρουσίαζε τὸν σύζυγόν της εἰς τὴν οἰκοδέσποιναν, ἀντήλλασσε μετ' αὐτῆς ἀσημάντους τινὰς λέξεις, ἔρριπτεν ἐν βλέμμα ἐπὶ τῆς ἐσθῆτος τῆς γείτονός της, ἐπὶ τῶν ἐπίπλων, ἠγείροντο καὶ ἀπήρχοντο. Μετὰ ταῦτα, μετέβαινον εἰς ἄλλον οἶκον, εἰσήρχοντο ἐν νέᾳ αἰθούσῃ, ἐν ᾗ εὕρισκον ἄλλας κυρίας ἐπίσης ἐν κύκλῳ καθημένας καὶ μὲ τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς στάσιν· ἀντήλλασσον τὰς αὐτὰς φιλοφροσύνας, τὰς αὐτὰς ἐρωτήσεις καὶ τὰς αὐτὰς ἀπαντήσεις· εἶτα εἰς τρίτην, πέμπτην, δεκάτην, δεκάτην πέμπτην αἴθουσαν, ἐν ᾗ ἐπανελαμβάνετο ἀμετατρέπτως ἡ αὐτὴ σκηνή. Τοῦτο δὲ ἐξηκολούθησε καθ' ἑκάστην ἐπὶ ἓξ ἑβδομάδας, ἀπὸ τῆς δευτέρας μέχρι τῆς ἑβδόμης ὥρας.

«Κλαίρη, ἔλεγεν ὁ Ραϋμόνδος, σήμερον ἀνήλθετε ἑβδομήκοντα δύο πατώματα, τρία ὀλιγώτερον τῆς χθές, πέντε πλειότερα τῆς προχθές... Ἐθαυμάσατε ἑκατὸν ἐνενηνήκοντα κυρίας καθημένας ἐν κύκλῳ... Μὲ ἐπαρουσιάσατε εἴκοσι δύο φορὰς πρὸς εἴκοσι δύο κυρίας, αἵτινες ἅπασαι μοὶ ἀπέτειναν τὰς αὐτὰς λέξεις: «Ἐργάζεσθε πολύ, κύριε;...» Σᾶς ἠρώτησαν ἑβδομηκοντακις, ἂν ἔχετε σκοπὸν νὰ συχνάζητε εἰς τὰς συναναστροφὰς κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦτον... Εἴσθε εὐχαριστημένη, Κλαίρη, ἀπὸ τὴν ἡμέραν σας;... Ἐγώ, αἰσθάνομαι, ὅτι ἀποβλακοῦμαι...»

Περὶ τὰ μέσα τοῦ Δεκεμβρίου εἶχον ἔτι ν' ἀποδώσωσι τριάκοντα περίπου ἐπισκέψεις: ζήτημα δύο ἡμερῶν τὸ πολύ. Ὁ Ραϋμόνδος, μετὰ ταῦτα, θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ μυθιστόρημά του καὶ νὰ περατώσῃ αὐτό. Ἀλλὰ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχήν, ἡ Κλαίρη θὰ ἤρχιζε νὰ δέχηται, τὴν Δευτέραν καὶ τὴν Παρασκευὴν ἑκάστης ἑβδομάδος. Ἀπὸ τῆς πρώτης ἤδη ἡμέρας, πλῆθος ἐπισκεπτῶν κατέκλυσαν τὰς αἰθούσας τῆς ὁδοῦ Λισαβῶνος· ὁ κώδων, ὁ ὑπὸ τὸν θόλον κρότος τῶν ἁμαξῶν, ὁ θόρυβος τῶν ἀνοιγομένων καὶ κλειομένων θυρῶν διετάρασσον καὶ ἔτρεπον εἰς φυγὴν τὰς ἰδέας τοῦ ταλαιπώρου Ραϋμόνδου, ὅστις εἰς μάτην ἐκάθητο ἐπὶ ὥρας πρὸ τοῦ γραφείου του καὶ προσεπάθει νὰ ἐργασθῇ. Ἐδοκίμασε νὰ ἐργασθῇ ἀπὸ μνήμης ἐν ἀποκέντρῳ τινὶ μέρει· ἀλλ' εἶδεν, ὅτι αἱ ἰδέαι του, ἐὰν ὁ κάλαμος δὲν ἥρπαζεν αὐτὰς καθ' ἣν στιγμὴν ἐγεννῶντο, τῷ διέφευγον, περιεπλανῶντο καὶ ἐξηφανίζοντο τέλος ἐν τῇ ἀορίστῳ χώρᾳ τοῦ ρεμβασμοῦ. Ἀπελπισθεὶς ἐπανῆλθεν εἰς τὸν οἶκόν του. Ἀνερχόμενος τὴν κλίμακα, συνήντησε τρεῖς κυρίους, οἵτινες συνδιελέγοντο μεγαλοφώνως εἷς ἐξ αὐτῶν εἶπε γελῶν καὶ μεθ' ὕφους πονηροῦ: «Ἀληθῶς εἶνε νοστιμωτάτη...»

Ὁ Ραϋμόνδος ἐνόησεν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τῆς συζύγου του καὶ συνώφρυώθη. Ἔκτοτε, καίτοι ἔπληττεν ἀκροώμενος ἐπὶ τέσσαρας ὁλοκλήρους ὥρας συνδιαλέξεις, αἵτινες, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, δὲν διέφερον πολὺ τῶν ὁμιλιῶν παιδίων ὑποκρινομένων τὰς κυρίας, δὲν ἐξήρχετο πλέον κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας καὶ ἐδέχετο μετὰ τῆς Κλαίρης.

Κατὰ τὸν Ἰανουάριον ἤρξατο ἡ σειρὰ τῶν εἰς γεύματα καὶ χοροὺς προσκλήσεων. Οὐδεμία σχεδὸν ἑσπέρα ἀπέμεινεν ἐλευθέρα. Κατεκλίνετο ἐν ὥρᾳ λίαν προκεχωρημένῃ, τὴν πρωΐαν ἠγείρετο ἐπίσης ἐξώρας, μὲ τὴν κεφαλὴν βαρεῖαν καὶ ὠσεὶ κενὴν ἰδεῶν, ἔγραφε μετὰ κόπου γραμμάς τινας, εἶτα, ἀπηυδημένος καὶ μετ' ἀηδίας ἔρριπτε τὸν κάλαμον καὶ ἐξήρχετο ν' ἀναπνεύσῃ ὀλίγον κάθαρὸν ἀέρα. Αἱ ἑορταί, αἱ κοινωνικαὶ αὗται συναναστροφαί, αἱ ἄνευ διακοπῆς σχεδὸν διαδεχόμεναι ἀλλήλας, τὸν κατέτρυχον καθ' ὑπερβολήν. Τὸν ἔβλεπον πλανώμενον ἐν ταῖς αἰθούσαις, πρὸς ἀναζήτησιν ἀπομεμονωμένης τινὸς γωνίας καὶ ἀποφεύγοντα τὴν ἐκθαμβοῦσαν λάμψιν τῶν φώτων, τὴν βοὴν τοῦ πλήθους καὶ τὴν θορυβώδη εὐθυμίαν του, ἐνῷ ἡ Κλαίρη εὐτυχής, διότι τὰ βλέμματα ὅλων προσηλοῦντο ἐπ' αὐτῆς, καὶ μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς λάμποντας ἐξ εὐχαριστήσεως ἐγέλα, ἐφλυάρει, ἐχόρευε.

Κατὰ τὸν Φεβρουάριον ἡ Κλαίρη θεωροῦσα ἀνεπαρκεῖς τὰς δύο ὡρισμένας πρὸς ὑποδοχὴν ἡμέρας, εὗρεν ἀπαραίτητον νὰ προσθέσῃ καὶ διὰ τὴν Τετάρτην μίαν πρόσκλησιν εἰς τέτον. Εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην ἀντέτεινον ὁ Ραϋμόνδος καὶ ἡ μήτηρ του, ἥτις ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διήρχετο δύο ἡμέρας ἐν Παρισίοις· τοὐναντίον δὲ θερμότατα ἐνέκρινε ταύτην ἡ κυρία Λεκουτυριέ. Ἡ Κλαίρη λοιπόν, ὡς τόσαι ἄλλαι κυρίαι τοῦ συρμοῦ, προσέφερε καὶ αὕτη *τέτον τῆς πέμπτης ὥρας*..

Ἵνα δὲ ἐπιδειχθῇ ἔτι μᾶλλον ἐσκέφθη νὰ παρουσιάσῃ σπουδαιότερα πρόσωπα: ἀκόλουθόν τινα πρεσβείας, ὅστις προπαρεσκευάζετο νὰ συγγράψῃ περὶ Γαλλίας, περιφέρων ἀπὸ αἰθούσης εἰς αἴθουσαν ἀνουσίους μονολόγους· ἕτερον διπλωμάτην, οὗτινος αἱ εὐφυεῖς διαλέξεις ἐνεθουσίαζον τὸ κοινόν· τέλος νέον τινὰ ἰατρόν, ὅστις ἐτύγχανε πλήρους ἐπιτυχίας κατὰ τὰ διδόμενα ὑπ' αὐτοῦ πειράματα ὑπνωττισμοῦ: Ἡμέραν τινά, ἡ κ. Λεκουτυριὲ ἔφθασε παρὰ τῇ θυγατρί της, ἀκτινοβολοῦσα ἐξ ἀγαλλιάσεως: σπουδαία τις πρωινὴ ἐφημερὶς ἐν ἄρθρῳ ὀφειλομένῳ εἰς τὸν κάλαμον ἑνὸς ἐκ τῶν διακεκριμένων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες συντάσουσι τὰ *κοινωνικὰ διάφορα*, ἀνέφερε μετὰ κολακευτικωτάτων λόγων περὶ τοῦ ἐκλεκτοτάτου κόσμου, ὅστις ἐσύχναζεν εἰς τὸ τέτον τῆς κυρίας βαρωνίδος Ραϋμόνδου Βλαχέρ.

Ἡ Κλαίρη συνεμερίσθη τὴν μητρικὴν χαράν, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τὸν λόγον, δι' ὃν ὁ σύζυγός της ἐβλασφήμει τοσοῦ-

τὸν τὸν εὐγενῆ δημοσιογράφον, ἀντὶ νά τον εὐχαριστήσῃ διὰ δύο λέξεων.

Τὴν ἄφιξιν τῆς ἀνοίξεως συνώδευσαν αἱ ἱπποδρομίαι. Εἶνε δὲ ἡ ἐποχή, καθ' ἣν μέρος τῶν Παρισινῶν ἑτοιμάζεται νὰ προβῇ ἐπισήμως εἰς τὴν ἀποθέωσιν τοῦ ἵππου καὶ νὰ παρασταθῇ ἐν στολῇ πανηγυρικῇ εἰς τὴν ἔναρξιν τῶν σπουδαίων τούτων ἡμερῶν. Ἡ Κλαίρη φυσικώτατα συμπαρέσυρε τὸν σύζυγόν της.

Τὰς ἱπποδρομίας διεδέχθησαν αἱ ἐκθέσεις. Ἡ Κλαίρη ἤθελε θεωρήσῃ ἄτοπον νὰ μὴ παραστῇ εἰς ὅλας ταύτας τὰς ἐνάρξεις, οὐχί, διότι ἐλάμβανεν ἀληθῶς ἐνδιαφέρον τι ὑπὲρ τῆς τέχνης, ἥτις ἄλλως τε ἐλάχιστα λαμβάνεται ὑπ' ὄψει κατὰ τὰς περιστάσεις ταύτας, ἀλλά, διότι ἤθελε ν' ἀκολουθήσῃ θρησκευτικῶς τὸ πρόγραμμα, ὅπερ ἐπέβαλλον αὐτῇ τὰ καθήκοντα κυρίας τοῦ συρμοῦ, ἤτοι νὰ παρουσιάζηται πάντοτε κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας πρὸ τοῦ κοινοῦ, μετὰ νέου πίλου.

Ἡ μανία τοῦ νὰ προσελκύῃ ἐπ' αὐτῆς τὰ βλέμματα πάντων τὴν εἶχεν ἤδη παρασύρῃ εἰς παραδόξους ἀποπείρας ἐκκεντρικότητος, αἵτινες μέχρι τῆς ὥρας εἶχον μᾶλλον ἀποτύχῃ. Ἡ Κλαίρη ἐνόει τοῦτο, νομίσασα δ' ὅτι ἔσφαλλεν ἀρκουμένη εἰς τὸ ν' ἀπομιμῆται τὰς ἄλλας ὁμοφύλους της, ἐπεδόθη ἐξαίφνης εἰς μακρὰς ἀναγνώσεις. Κυριευθεῖσα διὰ μιᾶς ὑπὸ φλογεροῦ πρὸς τὴν φιλολογίαν ζήλου, κατεπίεζε τὸν Ραϋμόνδον δι' ἐρωτήσεων ἐπὶ τῶν συγχρόνων συγγραφέων, ἐπὶ τῶν ἔργων καὶ τῶν ἀρχῶν των, καὶ ἐσημείου τάχιστα τὰς ἀπαντήσεις του ἐπὶ μικροῦ σημειωματαρίου, ὅπερ ἔφερε πάντοτε μεθ' ἑαυτῆς. Ἡμέραν τινὰ τὴν εὗρε βεβυθισμένην εἰς τὴν ἀνάγνωσιν συνοπτικοῦ τινος συγγράμματος· μὴ ἔχουσα τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον ν' ἀναγνώσῃ ἰδίᾳ τὸν Ἀλφρέδον δὲ Βινύ, τὸν Λαμαρτῖνον, τὸν Μυσσὲ καὶ τὸν Οὐγκώ, περὶ ὧν εἶχον ἀφ' ἑσπέρας συνδιαλεχθῆ, ἐπλούτιζε τὸ σημειωματάριόν της διά τινων γενικῶν συμπληρωματικῶν ἰδεῶν περὶ ἑκάστου τῶν ποιητῶν τούτων.

«Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο, τίνες εἶνε ὀλιγώτερον γνωστοί;» ἠρώτησε.

— Πῶς; ὀλιγώτερον γνωστοί;... Τί ἐννοεῖτε μὲ τοῦτο;...

— Ποίους ἐκ τῶν ποιητῶν τούτων δὲν ἀποστηθίζουσι πάντες;...

—Τὸν Κὸντ δὲ Λὶλ...τὸν Θεόφιλον Γκωτιέ,..τὸν Βωδελαίρ,..τὸν Σουλλὺ Πρυδώμ,.. τὸν Κοππέ... Θέλετε καὶ ἄλλους;

— Ὄχι, μοὶ ἀρκοῦν αὐτοί...

Τὴν ἐπαύριον ἐκάθησεν εἰς τὸ πρόγευμα ἀπαγγέλουσα στίχους. Τότε μόνον ἐνόησεν ὁ Ραϋμόνδος ποῖον ἦτο τὸ ἐλατήριον τοῦ σφοδροῦ τούτου ἐνδιαφέροντος τῆς Κλαίρης πρὸς τὴν φιλολογίαν. Ἡ ἀποκάλυψις δ' αὕτη τὸν ἔθλιψε βαρέως, καθότι ἐνόμιζεν ὁ πτωχός, ὅτι ἔπραττε τοῦτο, ἵνα συνδεθῇ πλειότερον μετ' αὐτοῦ καὶ τῶν ἰδεῶν του.

Ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἐποχῆς ἐχρονολογήθη ἡ ἐκδηλωθεῖσα αἰφνιδίως προτίμησίς της διὰ τὴν μουσικὴν τοῦ Βάγνερ καὶ τὴν γραφικὴν τοῦ Πουβὶ δὲ Σαβάν.

«Δέν μοι λέγεις», ἠρώτησεν ἡμέραν τινὰ ἡ κ. Βλαχὲρ τὸν Ραϋμόνδον, «τί ἦλθε νά μοι ψάλῃ σήμερον ἡ σύζυγός σου; Προτιμᾷ τώρα τὴν Βαλκυρίαν ἀπὸ τὴν δυῳδίαν τοῦ Ρωμαίου!.... Ὁμιλεῖ περὶ Λόεγκριν, ὡς νὰ ἦτο ἐξάδελφός της! Τί εἶνε πάλιν αὐτὴ ἡ νέα μανία;»

— Μὴ προσέχετε, ἀπήντησεν ὑψῶν τοὺς ὤμους. Ἡ Κλαίρη ἑτοιμάζεται νὰ ὑποδυθῇ πρόσωπόν τι, καὶ το μελετᾷ. Ἡμέραν τινὰ θὰ την ἀκούσητε ν' ἀπομνημονεύσῃ τὸν Τολστόη· οὐδεὶς ἄλλος δι' αὐτὴν ὑπάρχει, ἀφ' ὅτου ἀναγινώσκει Ρωσικὰ μυθιστορήματα.

Ἐν τούτοις διεδίδετο, ὅτι εἰς τὸν κύκλον τῶν φιλολόγων γυναικῶν τῆς ὑψηλῆς κοινωνίας, εἶχε προστεθῆ νεαρὸς καὶ λαμπρὸς νεοσύλλεκτος.

Τὴν ἔβλεπον εἰς ὅλας τὰς πρώτας παραστάσεις ἀκροωμένην μετὰ προσοχῆς, συνδιαλεγομένην κατὰ τὰ διαλείμματα μετὰ δεινῶν κριτικῶν, μετὰ φιλολόγων καὶ καλλιτεχνῶν. Ἐὰν δ' ἐπρόκειτο περὶ μελοδράματος, ἐξέθετεν ἐπὶ τοῦ θεωρείου τὸ μουσικὸν αὐτοῦ βιβλίον. Παρετηρήθη ἡ παρουσία της εἰς τὴν ἐτησίαν συνεδρίασιν τῶν Ἀκαδημιῶν, καθ' ἣν ὁ ἀνατολικογράφος Ω* ἀνέγνω διατριβὴν ἐπὶ τῆς διοικητικῆς διοργανώσεως τῶν σατραπειῶν τοῦ Δαρείου.

«Ἐλπίζω», ἔλεγε τῷ συζύγῳ, «ὅτι δέν μ' ἐπιπλήττετε πλέον, διότι δὲν ἀγαπῶ τὴν φιλολογίαν».

— Τοὐναντίον, φιλτάτη μου, ἀπήντησε σκυθρωπῶς ὁ Ραϋμόνδος, θά σας ἐπιπλήξω, ὅτι εἶσθε σήμερον ὑπερβολικὴ ἐν τῇ ἀγάπῃ σας ταύτῃ». Ἐθλίβετο δέ, μὴ ὁ ἄκρατος οὗτος ζῆλος ἐγίνετο ἴσως ἀφορμὴ ἐμπαιγμοῦ παρὰ τοῖς κακοβούλοις, πολυαρίθμοις ἀναμφιβόλως, καθότι ἡ χάρις της, ἡ καλλονὴ καὶ ἡ εὐφυΐα ἐξέθετον αὐτὴν πλειότερον εἰς τὸν φθόνον.

— Ὄχι τόσας διαδηλώσεις, τῇ ἔλεγε πάλιν. Μὴ κράζετε τόσον πομπωδῶς, ὅτι ζῆτε διὰ τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν μουσικήν, αἵτινες ἦσαν δι' ἡμᾶς ἐντελῶς ἀδιάφορα πρὸ ἓξ μηνῶν. Θὰ κουράσητε τέλος τὸν κόσμον, σᾶς βεβαιῶ...

Ἡ Κλαίρη δὲν ἔλαβεν ὑπὸ σημείωσιν τὴν λίαν σώφρονα ταύτην συμβουλήν. Ὑπεκρίνετο οὐ μόνον μετ' εὐχαριστήσεως τὸ πρόσωπον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ μετὰ πεποιθήσεως, σχεδὸν μετὰ τύψεων συνειδότος, ἔβλεπεν ἑαυτὴν ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἀδιάφορον πρὸς τὰ διανοητικὰ ταῦτα πράγματα, ἅτινα σήμερον ἐξετίμα καθ' ὑπερβολήν. Ἡ μήτηρ της ἤρχιζε νὰ τῇ φαίνηται πρόστυχος, διότι ἠγνόει τὰ Ποιήματα τῆς κυρίας Ἄκερμανν, τὸ Ἡμερολόγιον τοῦ Ἀμιὲλ καὶ τὰς Σκέψεις τοῦ ἀββᾶ Ρού.

Αἱ ἐχθραί της—εἶχε δὲ ἀποκτήσῃ τοιαύτας ἤδη καὶ ὑπερηφανεύετο διὰ τοῦτο ἡ ἀπερίσκεπτος—αἱ ἐχθραί της διισχυρίζοντο, ὅτι εὗρον ἡμέραν τινὰ ἐν τῇ αἰθούσῃ φύλλα χάρτου, ἅτινα εἶχον πέσῃ ἐκ τοῦ θυλακίου τῆς Κλαίρης, καὶ ἐφ' ὧν ἦτο γεγραμμένη ἡ ἀρχὴ διηγήματος κατὰ τὸν μυθιστοριογράφον Ζ*. Οὐδέποτε ἐγνώσθη ἡ ἀλήθεια ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Τὸ ἀναμφισβήτητον ἦτο, ὅτι ὡμίλει εὐαρέστως περὶ τοῦ μυθιστορήματος τοῦ Ραϋμόνδου, ὡμίλει, ὡς εἰδήμων καὶ μετὰ μυστηριώδους ὕφους, ὅπερ ἐνεθάρρυνε τοὺς ἐχθρούς της νὰ διαδίδωσι κακεντρεχῶς, ὅτι προσεπάθει νὰ ἐπιδεικνύηται συνεργάτις τοῦ συζύγου της.

Ἐφαντάσθη πράγματι ἴδιον τρόπον τοῦ συνεργάζεσθαι μετ' αὐτοῦ. Ἔδιδε γεύματα, εἰς ἃ ἐκαλοῦντο μόνον δημοσιογράφοι καὶ κριτικοί, ἐξήρχοντο δὲ ἐκ τῶν συναθροίσεων τούτων ἐν καταστάσει μέθης, τόσον ἕνεκα τοῦ λαμπροῦ καὶ ἀφθόνου οἴνου, ὅσον καὶ ἐκ τῶν περιποιήσεων, τῶν κολακειῶν καὶ τῆς χάριτος τῆς οἰκοδεσποίνης. Ἔσχε τὴν ἐπιδεξιότητα νὰ κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς μητρικῆς ὑπερηφανίας. Οὕτω δὲ ὁ Ραϋμόνδος ἔλαβε παρ' αὐτῆς τῆς κυρίας Βλαχὲρ τὴν συμβουλήν, νὰ συναναστρέφηται ἐνίοτε τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες ἠδύναντο νά τον ὠφελήσωσι καὶ νά τον βλάψωσιν ἅμα.

Ὁ Μάϊος προσήγγιζεν εἰς τὸ τέλος του. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ πόλις τῶν Παρισίων εἶνε θελκτικωτάτη, μὲ τὰς καστανέας της, ὧν ἡ πρασινάδα εἶνε παρθένος ἔτι ἐκ τῶν σκαιῶν θωπειῶν τοῦ ἡλίου, μὲ τοὺς ἐκ πασχαλεῶν καὶ καρυοφύλλων κλάδους, οὓς περιφέρουσιν ἐν μικραῖς ἁμάξαις οἱ ἀνθοπῶλαι, μὲ τὴν ἀνεξήγητον φιλαρέσκειαν, δι' ἧς κοσμοῦνται οἱ κῆποι, αἱ ὁδοὶ καὶ αἱ δενδροστοιχίαι της... Πολλάκις ὁ Ραϋμόνδος περιεπλανᾶτο ἐν Μονσῷ, γωνίᾳ παρισινῇ, ἣν ἀγάπα τρυφερῶς. Εἰς μέρος τι, ἐν ᾧ κατὰ προτίμησιν ἐκάθητο, διότι, μὲ τὴν μελαγχολικὴν ὄψιν του, τῷ ὑπεμίμνησκε τὴν ἐξοχὴν τῶν Φραϋέ, ὁ ἀτυχὴς Ραϋμόνδος ἐβυθίζετο εἰς μακροὺς καὶ θλιβεροὺς ρεμβασμούς. Ἐπείθετο, μετὰ πικρίας καὶ βαθείας ἀπογοητεύσεως, ὅτι ὁ γάμος δὲν ἀντεπεκρίνετο εἰς τὰς προσδοκίας του, ὅτι, ἀντὶ νὰ εἶνε ἡ συνένωσις δύο καρδιῶν, ὡς πάντοτε ὠνειροπόλει, δὲν ἦτο κατὰ βάθος ἄλλο, ἡ χυδαῖος ὑλικὸς συνεταιρισμός, ἄνευ τρυφεροῦ αἰσθήματος, ἄνευ ποιήσεως καὶ λεπτότητος. Ἠσθάνετο ἄλγος τι, παρατηρῶν, ὅτι τὸ σέβας πρὸς τὴν γυναῖκα, ὅπερ μετὰ τόσης αὐστηρότητος εἶχε διδαχθῆ ὑπὸ τῆς μητρός του,—καὶ αὐτὸ ἔτι τὸ πρὸς τὴν σύζυγον σέβας ἐμειοῦτο ἐν αὐτῷ, ἡ δὲ Κλαίρη ἦτο ἡ ἀφορμὴ τῆς μειώσεως ταύτης.

Ὡραῖαι νεάνιδες μὲ γλυκὺ καὶ σεμνὸν ὕφος διήρχοντο πρὸ αὐτοῦ. «Αὐτή, ἐν τούτοις, ἠδύνατο νὰ εἶνε σύζυγός μου... Φαίνεται ὑπερήφανος καὶ τρυφερὰ καρδία.... Εἰς τί συνίσταται τὸ πεπρωμένον; Εἰς συνάντησίν τινα, εἰς μειδίαμά τι, εἰς πέπλον ἐκ κυανῆς γάζης, ὅστις ἀποδίδει ἀγγελικὸν ὕφος εἰς τὴν ἥκιστα ἀγγελικὴν τῶν γυναικῶν....» Εἶτα, ἡ φυσική του μεγαλοψυχία ἐνίκα, ἠσχύνετο διὰ τὰς σκέψεις ταύτας καὶ ἐθεώρει ἑαυτὸν ἄδικον πρὸς τὴν Κλαίρην. Ἄλλοτε πάλιν, παιδία ἔπαιζον πλησίον του παρετήρει μετὰ παραδόξου συγκινήσεως τὰς ὡραίας μικρὰς βοστρυχώδεις κεφαλάς, τοὺς πλήρεις γαλήνης ὀφθαλμοὺς των, ἐν οἷς διεφαίνετο ἡ ἡδονὴ τοῦ ὑπάρχειν καὶ ζῆν, ὡς ἄνθη ὑπὸ τὸν ἥλιον.

Λαθραίως ἐνίοτε ἐθώπευε τὴν παρειὰν ἑνὸς ἐξ αὐτῶν, ἢ τῷ ἀπέτεινε μειδίαμά τι,

ὅπερ τὸ ἀθῶον πλάσμα ἀνταπέδιδε, διακρίνον, ἀναμφιβόλως, ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ ἀγνώστου τούτου, βλέμμα ὁμοιάζον πρὸς τὸ τοῦ πατρός του.

Τότε ὁ Ραϋμόνδος ἐστέναζεν. Ἆ! πόσον θὰ ἠγάπα τὸν υἱόν, ἐὰν εἶχεν υἱόν! Πῶς θά τῳ ἐδίδασκε τὴν χρηστότητα, τὴν ἀνδρίαν, τὴν τιμιότητα, τὸν πατριωτισμόν! Ποῖον συμπαθῆ ἥρωα θὰ ἐμόρφου ἐν αὐτῷ! Ἐφαντάζετο ἑαυτὸν βαδίζοντα πλησίον τοῦ τέκνου του, κρατοῦντα εἰς τὴν χεῖρά του τὴν ἰδικήν του, διαπλάττοντα βαθμηδὸν τὴν τρυφερὰν καρδίαν του, διδάσκοντα τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς πᾶν ὅ,τι ἠγάπα καὶ ἐξετίμα αὐτὸς οὗτος. Ἐσκέπτετο δὲ πόσον παρηγορητικὸν πρέπει νὰ εἶνε, ὅταν προσεγγίζῃ τις εἰς τὸ τέρμα τῆς ζωῆς, ν' ἀφίνῃ ὀπίσθέν του ὕπαρξιν, ἧς τὸ σῶμα εἶνε ἰδική του σὰρξ καὶ τὸ πνεῦμα ἡ καρδία του.

Ἡμέραν τινά, καθ' ἣν ἐρρέμβαζεν οὕτως ἐπὶ μακρότερον καὶ μετὰ πλειοτέρας τοῦ συνήθους ἀθυμίας, ᾐσθάνθη ἑαυτὸν κυριευόμενον ὑπὸ τοσοῦτον βαθείας θλίψεως, ὥστε ἐκ τῶν χειλέων του ἐξέφυγεν ἡ φοβερὰ ἐκείνη λέξις, ἣν προσεπάθει ἐπιμόνως νὰ συγκρατήσῃ: «Θεέ μου, πόσον εἶμαι δυστυχής!»

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΜΕΡΟΥΣ.

(Ἕπεται τὸ Γ' καὶ τελευταῖον μέρος)

ΡΩΣΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΧΩΡΙΚΟΙ ΚΑΙ ΠΟΤΑΜΟΣ

(Μῦθος Κρελώφ)

Μερικοὶ
Χωρικοί,
Ποῦ δὲ 'μποροῦσαν πλειὸ νὰ ὑποφέρουν
Ὅσο τοὺς ἔκαναν ἀφανισμὸ
Τὰ ποταμάκιά τὰ μικρὰ μὲ τὸ πλημμύρισμά των,
Ἐπῆγαν ὅλοι ν' ἀναφέρουν
Τὰ παράπονά των,
Καὶ δίκηο νὰ ζητήσουν ἀπ' τὸν ποταμὸ
Ἐκεῖνον, ποῦ ἐδέχετο τὰ ποταμάκι' αὐτά.
Κ' εἶχε καθένας ἀπ' αὐτοὺς πολλὰ νὰ καταγγείλῃ,
Ἐδῶ ξεριζωμένα ἐκείτοντο σπαρτά,
Ἐκεῖ κατασπασμένοι μύλοι
Καὶ ζῶ' ἀμέτρητα πνιγμένα!
Ὁ δὲ μεγάλος ποταμός, ἰδέτε, τρέχει,
Ἂν καὶ μὲ μεγαλεῖο, ἀλλὰ καὶ μ' ἠρεμία,
Ἐπάνω του κτισμέναις μεγάλαις πόλεις ἔχει,
Μὰ δὲν ἀκούεται γι' αὐτὸν παράπονο κανένα,
Οὔτε θυμοῦ φωνὴ καμμία.
«Βέβαια τὰ ποτάμια αὐτὸς θὰ συνετίσῃ»,
Ἐκάμαν μεταξύ των οἱ χωρικοὶ τὴν κρίσι.
Τί ὅμως; Μόλις ἐπλησίασαν τὸν ποταμό,
Εἶδαν μὲ θαυμασμό,
Πῶς τὰ μισά τους πράγματα τὰ εἶχε αὐτὸς παρμένα.
Χωρὶς νὰ βασανίζωνται λοιπὸν εἰς τὰ χαμένα,
Συνώδευσαν τὰ πράγματά τους μὲ τὸ 'μμάτι,
Κυττάχθηκαν κομμάτι,
Καὶ εἶπαν, ἐνῷ 'γύριζαν ὀπίσω λυπημένοι:
—Ἀφοῦ ἀπὸ τοὺς κόπους μας ὠφέλεια δὲν βγαίνει,
Καλήτερα τὰ πράγματ' ἄς τ' ἀφήσωμε·
Γιατ' ἀπὸ ποιὸν δικαιοσύνη νὰ ζητήσωμε,
Ἀφοῦ οἱ μικροί, ἐκεῖνα ποῦ ἁρπάζουν,
Μὲ τοὺς μεγάλους τὰ μοιράζουν;

Π. Α. Αξιωτης

ΚΑΙ ΕΝ ΖΙΤΣΗ ΔΑΣΚΑΛΕΙΟ

Κύριε Διευθυντὰ τῆς «Ἑβδομάδος»

Ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ τῆς ὑφ' ὑμῶν ἐκδιδομένης Ἑβδομάδος εἶδον παρατήρησιν τοῦ κ. Εὐαγγελίδου γενομένην εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Μηλιαράκη ἐν τῇ Ἑστίᾳ γραφέντα περὶ τῆς λέξεως Δασκαλειό. Σύμφωνος κἀγὼ τῷ κ. Εὐαγγελίδῃ, προσέρχομαι ἀρωγὸς τῆς ἰδέας αὐτοῦ καὶ δηλῶ, ὅτι ἐν Ζίτσῃ, κωμοπόλει τῆς Ἠπείρου, ἔνθα τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἤκμαζον τὰ γράμματα, ὑπάρχει τοποθεσία καὶ ἐρείπια κτιρίου καλούμενα Δασκαλειό. Ἐκ παραδόσεως δὲ γνωρίζομεν, ὅτι ἐκεῖ ἐλειτούργει σχολεῖον*, πρὶν κτισθῇ τὸ ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίου Μητροπολίτου Βουζαίου (Βλαχίας) Ἑλληνικὸν Σχολεῖον. Εἰς τὸ σχολεῖον τοῦτο ἐδίδαξαν μάλιστα ὁ Σιδέρης καί τις ἕτερος Νικόλαος, οὗ τὸ ἐπώνυμον δὲν διεσώθη ἐν τῇ μνήμῃ τῶν γερόντων, ὅσους ἐγὼ τοὐλάχιστον ἐξήτασα.

Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τῇ τοποθεσίᾳ ταύτῃ συνέρχονται καὶ ὀρχοῦνται κατὰ τὰς δεσποτικὰς ἑορτὰς μόνον γυναῖκες.

Εμμ. Γεωργιαδης

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΕΓΧΩΡΙΑ

Ἀφίκετο ἐνταῦθα τὴν παρελθοῦσαν Τρίτην ὁ ἀναμενόμενος διάδοχος τῆς Ἰταλίας πρίγκιψ τῆς Νεαπόλεως Βίκτωρ Ἐμμανουήλ. Ὁ Βασιλεύς, ἅμα τῇ ἀφίξει του, τῷ ἀπέστειλε τὸν ἑλληνικὸν Μεγαλόσταυρον· εἶτα δὲ ἡ Α. Υ. ἐπεσκέφθη τὴν Ἀκρόπολιν καὶ τὰ λοιπὰ τῆς πόλεως μουσεῖα. — Ἐπερατώθησαν τὰ σχέδια τῆς μεταρρυθμίσεως καὶ εὐρύνσεως τοῦ λιμένος Πειραιῶς ὑπὸ τοῦ κ. Κελλενέκ, ἀρχιμηχανικοῦ τῆς ἐνταῦθα Γαλλικῆς ἀποστολῆς. — Μετὰ τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ τὴν λῆξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς τακτικῆς τῆς Βουλῆς συνόδου, ἡ Ἱ. Σύνοδος συνέρχεται, ὅπως προβῇ εἰς ἐκλογὴν τῶν ἀρχιεπισκόπων, οἵτινες μέλλουσι νὰ πληρώσωσι τὰς κενὰς ἀρχιεπισκοπικὰς ἕδρας. — Οἱ ἐνταῦθα Καλαβρυτινοὶ ἀπεφάσισαν, ἵνα κοινῇ δαπάνῃ ἀνεγείρωσι μνημεῖον εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανόν, ὅστις πρῶτος ἐν Ἁγίᾳ Λαύρᾳ ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας. — Αἱ διακοπεῖσαι ἐργασίαι τῆς τομῆς τοῦ Κορινθιακοῦ ἰσθμοῦ ἐπαναλαμβάνονται προσεχῶς ὑπὸ νέας ἑταιρίας ἑλληνικῆς.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ

Ἐπανελήφθη ἡ διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Σουὲζ συγκοινωνία. — Οἱ ἐν Ἠπείρῳ Τοῦρκοι διοικηταὶ ἐξέδωκαν ἤδη καὶ ἐγκυκλίους, σκοπούσας τὴν παρακώλυσιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν Ἠπείρῳ. — Ἡ ἰνφλουέντζα μαστίζει τὴν νοτιοδυτικὴν Μακεδονίαν μετὰ λίαν κακοήθους χαρακτῆρος. — Ὁ δοὺξ τοῦ Ὀρλεὰν ἐφυλακίσθη ἐν Κλαιρβῶ τῶν Παρισίων.

ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

Κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν τῆς Ἑταιρίας τῶν Μαθηματικῶν τῆς Γαλλίας, ἡ Σουηδὴ δεσποινὶς Λάγερ Βὺρδ ἐποιήσατο σπουδαίαν ἀνακοίνωσιν ἐπὶ τοῦ ὁλοκληρωτικοῦ ὑπολογισμοῦ, ἐφηρμοσμένου εἰς τὴν μηχανικήν, ἡ δ' Ἑταιρία ἐξέλεξεν αὐτὴν ἀμέσως τακτικὸν μέλος.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Ἐν ταῖς ἐν Σαλαμῖνι τῆς Κύπρου ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας ἐνεργουμέναις ἀνασκαφαῖς εὑρέθησαν πολλαὶ ἑλληνικαὶ καὶ ῥωμαϊκαὶ ἐπιγραφαί, ἔτι δὲ μαρμάρινον ἀκέφαλον ἄγαλμα παριστῶν τὸν θεὸν τοῦ Ἅδου Πλούτωνα, κρατοῦντα ἐκ δεξιῶν μὲν τὸν τρικέφαλον Κέρβερον, ἐξ ἀριστερῶν δὲ σκῆπτρον. — Ὑπὸ τῆς διευθύνσεως τῶν μουσείων τῆς Γαλλίας ἀπεστάλη πρὸς τὸ μουσεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑποτύπωμα τοῦ εὑρεθέντος ἐν Σαμοθράκῃ περιφήμου ἀγάλματος τῆς Νίκης μετὰ τῆς πρώρας τῆς τριήρους, ἧς ἐπιβαίνει. — Ὁ κατὰ τὰς τελευταίας ἀρχαιρεσίας τῆς ἐνταῦθα Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας ἐκλεχθεὶς σύμβουλος αὐτῆς Ἀρεοπαγίτης κ. Τσιβανόπουλος ἐδωρήσατο τῇ Ἑταιρίᾳ πλεῖστα μικρὰ ἀρχαῖα ἀντικείμενα πολλοῦ λόγου ἄξια. — Ἀπεφασίσθη ἡ σύστασις καὶ ἐν Ναυπλίῳ ἀρχαιολογικοῦ μουσείου πρὸς περισυλλογὴν τῶν κατὰ τὸν νομὸν Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας εὑρισκομένων ἀρχαιοτήτων.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ἀπεβίωσεν ἐν Λονδίνῳ ὁ ἀπόγονος τοῦ φιλέλληνος λόρδου Κώχραν, οὗτινος χαρακτηρισμὸς ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ τελευταίῳ τῆς Ἑβδομάδος φύλλῳ, ὁ Βαλλῆς Κώχραν ἐν ἡλικίᾳ ἑβδομήκοντα τεσσάρων ἐτῶν, ἐπὶ δεκάδας ἐτῶν χρηματίσας μέλος τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων καὶ τῆς Ἄνω Βουλῆς ὑπὸ τὸν τίτλον λόρδος Λέμιγκτων· πιστὸς εἰς τὰς φιλελληνικὰς τοῦ οἴκου του παραδόσεις, ἐγίνωσκε καλῶς τὴν νεοελληνικήν, ἐξέδωκε δὲ καὶ σύγγραμμα περὶ τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων καὶ ποίημα τὸν Μωρέαν περιγράφον τὰ φυσικὰ τῆς Ἑλλάδος κάλλη. — Ἡ Βιβλιοθήκη τῆς Βοστώνης ἠγόρασεν ἀντὶ 10,000 φράγκων αὐτόγραφον ἐπιστολὴν τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου, φέρουσαν χρονολογίαν τοῦ ἔτους 1493. — Τὸν προσεχῆ Μάϊον τὸ ἐν Μονπελιὲ τῆς Γαλλίας Πανεπιστήμιον θὰ ἑορτάσῃ τὴν τετρακοσιοστὴν ἐπετηρίδα ἀπὸ τῆς ἱδρύσεώς του.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα παρεστάθη ἐν τῷ χειμερινῷ Παλατίῳ τῆς Πετρουπόλεως τὸ δρᾶμα τοῦ Τολστόη, ὁ Τσάρος Βόρις· τῆς παραστάσεως μετέσχον καὶ οἱ μεγάλοι δοῦκες Σέργιος καὶ Παῦλος καὶ ὁ δοὺξ τοῦ Ὀλδεμβούργου, παρίσταντο δὲ ὁ Τσάρος μετὰ τῆς Τσαρίνας. — Τὸ Βασιλικὸν θέατρον τοῦ Μονάχου ἐπανηγύρισε τὴν ἀμφιετηρίδα τοῦ Βετόβεν διὰ λαμπρᾶς παραστάσεως τοῦ Φιδελίου καὶ τῶν Ἐρειπίων τῶν Ἀθηνῶν. — Ὁ Κουρεὺς τῆς Σεβίλλης ἐπεσφράγισε τῇ 4 Ἰανουαρίου τὴν ἐν Χικάγῳ ἰταλικὴν μελοδραματικὴν περίοδον. Τὸ οἰκονομικὸν ἀποτέλεσμα εἶνε ἀπίστευτον: 1,167,099 φρ. 55! — Ἐν Βρυξέλλαις παρεστάθη νέον μελόδραμα ἐπικαλούμενον Σαλαμπώ, ἐξηγμένον ἐκ τοῦ ὁμωνύμου μυθιστορήματος τοῦ Φλωβέρ. Ἡ ἐπιτυχία ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις, ὑπῆρξε τοιαύτη, ὥστε τὴν ἑσπέραν τῆς πρώτης παραστάσεως, ὁ μὲν ἐργολάβος τοῦ θεάτρου κ. Καλαβρέζης ἐτιμήθη διὰ τοῦ «Ἀριστείου», ὁ δὲ συνθέτης, κύριος Réyer, ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀξιωματικὸς τοῦ Τάγματος τοῦ Λεοπόλδου.—Τῇ 9 Φεβρουαρίου, ἐν ἡλικίᾳ 86 ἐτῶν, ἀπεβίωσεν ἐν Παρισίοις, ὁ Ἐδμὼν Λουϊλλιέ, συνθέτης γνωστότατος, ὅστις ἔγραφεν ἐπὶ ἑβδομήκοντα ὁλόκληρα ἔτη. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ᾀσμάτων καὶ τῶν κωμικῶν ᾀσματίων του ὑπερβαίνει τὰ χίλια.

* Περὶ τῆς Σχολῆς ἴδε ἐν «Ζίτσῃ», ὑπὸ Ἐμμ. Γεωργιάδου, σελ. 31.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

1003. Ἡ μετάφρασις καλή, ἀλλ' ἡ στιχουργία ἠδύνατο νὰ εἶνε καλητέρα. Περιμένομεν λοιπὸν μετὰ τοῦ ὀνόματος καὶ ὑμᾶς. — Κ. Φ. Σ. καὶ Μ. Ν. Ρόδον. Ἐλήφθησαν. — Στ. Ι. Ἀγουλινίτσαν. Ἐνεγράφησαν, εὐχαριστοῦμεν· γράφομεν. — Μαρίῳ. Ἐὰν ἀνεγινώσκετε τὰς κατὰ τὸν ἀγῶνα ἐκδοθείσας Διατάξεις, καθ' ἃς οἱ τελῶναι ἐπισήμως ὠνομάζοντο Δουανιέροι δὲν θὰ εὑρίσκετε ὑπερβολικὴν τὴν ἔκφρασιν. — Νευρικῷ. Ὑπάρχουσι βιομηχανίαι τινὲς σκοπὸν ἔχουσαι τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς κακίας καὶ τὴν ἀναγωγὴν αὐτῆς, εἰς ἀνάγκην. Εἰς ταύτας ὑπάγονται ἡ ἐξάπλωσις τῶν ψιμμυθίων, ἡ ἵδρυσις τῶν χαρτοπαικτείων καὶ ἡ τροφοδότησις τοῦ κοινοῦ διὰ τοιούτων μυθιστορημάτων. — Π. Π. Ἀποτάθητε: Ὁδὸς ἁγ. Αὐγουστίνου, 25. Παρισίους. — Κυρίᾳ Α*. Δυστυχῶς οἱ πρόγονοι ἡμῶν ὑπῆρξαν τόσον μεροληπτικοί, ὥστε δὲν ἔπλασαν τοιαύτην χάριν τῆς γυναικὸς λέξιν. Εἶνε καὶ τοῦτο ἓν τῶν ἀδικημάτων τοῦ ἀνδρός! Ἂν ἔχετε ἀρκετὸν θάρρος — ἡμεῖς δὲν τολμῶμεν —, ἀντὶ τοῦ ἀνδριάς, προκειμένου μάλιστα περὶ τῆς Ἰωάννας Δ' Ἄρκ γράψατε: γυναικιάς! — Ι. Μ. Σμύρνην. Τὰ καθυστερήσαντα φύλλα ἐστάλησαν πάντα. Γράφομεν ταχυδρομικῶς. — Ν. Σ. Βόλον. Κ. Β. Μαραθόκαμον. Ἐλήφθησαν. Εὐχαριστοῦμεν. — Ι. Φ. Ὅπως ἐν Κίνᾳ, ὅπου ἡ Ἰατρικὴ εἶνε κλάδος τῆς Ἀστερομαντείας. — Κωνστ. Μ. Κω]πολιν. Οὐχὶ καθ' ἡμᾶς μόνον ἀλλὰ καθ' ὅλον τὸν κόσμον κριτήν, ἐὰν ἡ κυρία δὲν τείνῃ πρώτη τὴν χεῖρα πρὸς χαιρετισμόν, δὲν δικαιοῦται ὁ ἀνήρ, ἐκτὸς ἂν εἶνε συγγενὴς ἢ γέρων, νὰ τείνῃ αὐτὸς πρῶτος. Ἀπωλέσατε τὸ στοίχημα; — Φίλῳ Συμπατριώτῃ. Μήπως ὁ Γόλδσμιθ δὲν ἔγραψέ ποτε, ὅτι ἡ Κρήτη ἐὲν πρέπει νὰ ἑνωθῇ μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι κατεδιώχθησαν ἐν... Βλαχίᾳ; Θὰ ὑπάρχῃ λόγος. — Θ. Χ. Ἀλεξάνδρειαν. Μ. Σ. Ἄργος. Κ. Ἰ. Π. Σμύρνην. Μ. Β. Β. Πειραιά. Αἰτηθέντα Λευκώματα σταλλονται. Προσέξατε ὅμως, διότι δὲν ἀπέμειναν σχεδόν. — Π. Π. Κάϊρον. Φύλλον στέλλεται. Αἰτούμενον βιβλίον τιμᾶται δρ. 1,20. — Ν. Γ. Κ. Σύρον. Καλὴ ἡ ἰδέα, ἀλλ' ἀκατώρθωτος, φοβούμεθα. Θὰ σκεφθῶμεν. Εὐχαριστοῦμεν. — Η. Κ. Βερδιάνσκαν. Γράφομεν ταχυδρομικῶς.

Ἀριθ. Πρ. 747
Διεκπ. 318

Η ΠΡΥΤΑΝΕΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

Διακηρύσσει

ὅτι ἡ Νομικὴ Σχολὴ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ὥρισε διὰ τὸ Σγούτειον διαγώνισμα τὸ ἑξῆς θέμα: «Τὰ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας· ἤτοι τὰ τῆς κτήσεως καὶ παύσεως αὐτῆς καὶ αἱ ἐκ ταύτης ἐπὶ τὴν περιουσίαν σχέσεις κατά τε τὸν Ρωμαϊκὸν καὶ Βυζαντινὸν νόμον καὶ τὰ παρ' ἡμῖν, ὡς ἐκ τῶν νεωτέρων νόμων, κρατοῦντα.»

Ὁ διαγωνισμὸς γενήσεται ὑπὸ τοὺς ἑξῆς ὅρους.

1) Αἱ διατριβαὶ ἔστωσαν δεκταὶ μέχρι τῆς 1 Ἰουνίου 1891.

2) Αἱ διατριβαὶ πρέπει νὰ ὦσι γεγραμμέναι εὐαναγνώστως καὶ ἄνευ διορθώσεων, πρὸς δὲ νὰ προτάσσηται ἑκάστης πίναξ λεπτομερής, ἐμφαίνων καὶ τὴν εἰς μέρη, τμήματα καὶ κεφάλαια διαίρεσιν τοῦ περιεχομένου, νὰ ἕπηται δὲ ἐν τέλει ἀλφαβητικὸς πίναξ καθ' ὅλην τοῦ περιεχομένου ὡς καὶ ἕτερος πίναξ τῶν ἑρμηνευομένων κειμένων, εἴτε Ρωμαϊκῶν εἴτε νεωτέρων Νόμων· ἀποστέλλονται δὲ ἀνωνύμως πρὸς τὴν Πρυτανείαν ἐπὶ ἀποδείξει μετὰ δελτίου συνημμένου καὶ ἐσφραγισμένου, φέροντος ἔνδοθεν μὲν τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως, ἔξωθεν δὲ ἐπιγεγραμμένην ῥῆσίν τινα, ἣν καὶ ἡ διατριβὴ φέρει.

3) Τὰ ἀποσταλέντα χειρόγραφα δὲν ἀναλαμβάνονται πρὸ τῆς κρίσεως, οὔτε μετ' αὐτήν, καὶ τοῦ βραβευθέντος συμπεριλαμβανομένου, ἀλλὰ κατατίθενται ἐν τῷ Ἀρχείῳ τῆς Πρυτανείας.

4) Ἡ κρίσις τῆς ἀγωνοδίκου ἐπιτροπείας ἀναγνωσθήσεται ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Πανεπιστημίου κατὰ τὴν δρισθησομένην ὑπὸ τῆς Νομικῆς Σχολῆς ἡμέραν, γενησομένην γνωστὴν διὰ προκηρύξεως τῆς Πρυτανείας.

5) Τῷ νικήσοντι ἀπονεμηθήσεται δισχιλιόδραχμον βραβεῖον.

6) Ἀπαγορεύεται τοῖς Καθηγηταῖς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τοῖς ἀλλοδαποῖς ἡ συμμετοχὴ εἰς τὸν διαγωνισμόν.

7) Ἐὰν οἱ κριταὶ οὐδεμίαν τῶν ὑποβληθησομένων διατριβῶν κρίνωσιν ἀξίαν βραβεύσεως, ὁ διαγωνισμὸς ἀναβληθήσεται κατὰ νέαν προκήρυξιν τῆς Πρυτανείας.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 9 Φεβρουαρίου 1890.

Ὁ Πρύτανις
Μ. ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗΣ

ΔΗΜ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Ο Α' ΤΟΜΟΣ ΔΡ. 10
Ἕκαστον τεῦχος
ΤΟΥ Β'
ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΑΧΜΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

ΟΝΙΑΚ
ΑΜΠΑ
ΟΝΙΑΚ
ΑΜΠΑ
ΟΝΙΑΚ
ΑΜΠΑ

Ἐκ καθαρῶν λευκῶν σταφυλῶν
Βραβευθὲν ἐν τῇ Ἐκθέσει τῶν Παρισίων
Ἐν χρήσει παρὰ τῇ Β. Αὐλῇ
Συνιστώμενον ὑπὸ τῶν Ἰατρῶν
Ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Νοσοκομείοις

ΑΝΔΡΕΑΣ Π. ΚΑΜΠΑΣ
10 ΟΔΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ 10

Γ. ΠΑΜΠΑΝΟΣ
Ὀδοντοϊατρὸς
Ὁδὸς Πατησίων 9.

ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ
ΙΩΑΝΝΟΥ Γ. ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ ΚΑΙ Σ.
ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ Καΐρῳ

Ἀναδέχεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης χρηματιστικῆς καὶ ἐμπορο-τραπεζιτικῆς ἐπιχειρήσεως ὑπὸ συμφερωτάτους ὅρους. — Προεξοφλεῖ καὶ εἰσπράττει ἐπιταγὰς καὶ τοκομερίδια ἐπιτοπίως, ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ. — Ἐκδίδει ἐπιταγὰς καὶ συναλλάγματα μικρῶν καὶ μεγάλων ποσῶν διὰ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Αἰγύπτου, διὰ τὴν Εὐρώπην, Τουρκίαν καὶ Ἑλλάδα. — Ἐκτελεῖ πᾶσαν παραγγελίαν ἐπὶ ἑλληνικῶν χρεωγράφων, κάμνει προκαταβολὰς ἐπ' αὐτῶν, καὶ πωλεῖς λαχειοφόρου-ὁμολογίας τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος μὲ μηνιαίας δόσεις καὶ ἐπ' ἐτησίῳ τόκῳ 6—8 ο/ο. — Κάμνει προκαταβολὰς ἐπὶ βαμβακίων καὶ ἄλλων ἐμπορευμάτων, καὶ ἀναδέχεται τὴν ἀγοραπωλησίαν αὐτῶν ἐπιτοπίως καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ.

UN MONSIEUR d' une origine très noble et très ancienne, possédant par héritage direct le titre de duc, le cèdraiis moyennant finances à des conditions très avantageuses.

Pour plus amples renseignements, s'adresser à la rédaction du journal, *l'Orient*, 147, *Boulevard St Michel. Paris.*

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ Α. ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ
Ὁδὸς Αἰόλου, ἀριθ. 195-197
ΕΠΙΣΚΕΥΗΤΗΡΙΑ ΣΤΙΓΜΙΑΙΩΣ
ἐπικεφαλίδες σφραγῖδες
παντὸς εἴδους, πάσης ποιότητος
ΜΕΓΑΛΗ ΑΠΟΘΗΚΗ
Εὐρωπαϊκῶν Καταστίχων
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

Προσεχῶς ἐκδίδεται
Ε. ΣΤΑΝΛΕΥ
Η ΓΗ
ΤΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ
Μετάφρασις
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΔΡΑΚΤΑ
Τιμᾶται Δραχ. 3.

Β. ΨΙΛΑΚΗ
ΦΡΟΝΙΜΗ
Τραγῳδία
ΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΡΕΙΣ
Τιμᾶται δρ. 2.50

ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΟΝ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ-ΑΘΗΝΩΝ-ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Τμῆμα Πειραιῶς--Κορίνθου--Πατρῶν

	1	3	33		2	4	32
Πειραιεὺς	ἀν. 7 π.μ.	11.15	10.10	Πάτραι	ἀν. 7.20 π	11.40	—
Ἀθῆναι	» 7.30	11.50	10.40	Αἴγιον	» 9.05	15.27	—
Κόρινθος	ἄφ. 7.42	2.42	2.05	Κόρινθος	» 1.10	4.—	9.03 π
Αἴγιον	» 2.52	5.41		Ἀθῆναι	ἄφ. 4.25	7.—	12·30
Πάτραι	» 4.35	7.—		Πειραιεὺς	» 4.55	7.30	1.—

Τμῆμα Κορίνθου - Ναυπλίου - Μύλων

Κόρινθος	ἀν. 3.— μ. μ.	Μύλοι	ἀν. 9.50 π. μ.
Ἄργος	ἄφ. 5.12 »	Ναύπλιον	» 10.—
Ναύπλιον	» 5.45 »	Ἄργος	ἄφ. 10.35
Μύλοι	» 5.52 »	Κόρινθος	» 12.45

Τμῆμα Πατρῶν - Πύργου

Πάτραι	ἀν. 8.30 π.μ	5.15 μ.μ	Ἀμαλιὰς	ἀν. 6.30 π.μ	3.15 μ.μ.
Ἀχαΐα	ἄφ. 9.25	6.10	Γαστούνη	» 7.11	3.56
Μανωλὰς	» 10.40	7.25	Λεχαινὰ	» 7.50	4.35
Λεχαινὰ	» 11.20	8.05	Μανωλὰς	» 8.30	5.15
Γαστούνη	» 11.59	8.44	Ἀχαΐα	» 9.45	6.29
Ἀμαλιὰς	» 12.40	9.25	Πάτραι	ἄφ. 10.40	7.24

Αἱ ἁμαξοστοιχίαι 33 καὶ 32 μέχρις Ἀκράτας λειτουργοῦσιν ἡμέραν παρ' ἡμέραν ἐναλλάξ. Τοπικαὶ ἁμαξοστ. καθ' ἑκάστην εἰς ὅλα τὰ τμήματα.

REVUE
POLITIQUE ET LITTERAIRE
REVUE BLEUE
Paraissant le Samedi
Six mois 20 fr. Un an 35
PARIS
111. Bd. St Germain 111.